

ROMÂNIA EROICĂ

Revista Asociației Naționale Cultul Eroilor "Regina Maria" • Anul XXVII • Nr. 2 (71) - 2024

NUMĂR OMAGIAL

OCTOMBRIE | 2024

AVRAM IANCU

EROUL NAȚIUNII ROMÂNE
200 de ani de la naștere

România Eroică

Director: General-locotenent (r)
Corneliu POSTU

Număr omagial realizat de
Colonel (ret.) prof. univ. dr. Alexandru OȘCA
Bibliotecar Lucreția NECHIFOR.

Redacția
Redactor-șef: col. (ret.) Dumitru Dan Roman
Redactor-șef adjunct:
col. (ret.) Constantin CHIPER

Redactori:
Teodora MANOLE, Cecilia SFETCU,
Carla DUȚĂ, Ioan IONIȚĂ.

Art director: Lucreția NECHIFOR
Fotoreporter: Col. (r) Nicolae IVAN
Ing. Romică ZAHARIA

Adresa redacției: Bulevardul Ion Mihalache
nr. 124-126, Sector 1, București, Cod poștal:
011203
Tel./fax: 021.2241802

E-mail: romaniaeroica@gmail.com

Site: www.cultuleroilor.ro

Facebook: [revistaeroica](https://www.facebook.com/revistaeroica)

Cont Bancar: RO45RNCB0082004534620001
BCR, Sucursala Unirea, București
Cod Fiscal: 4505235

Tipar: Centrul Tehnic Editorial al Armatei

Răspunderea pentru conținutul articolelor
aparține în exclusivitate autorilor, conform art.
206 din Codul Penal

I.S.S.N 1453-9659

Copyright: este autorizată orice
reproducere fără a se percepe taxe
suplimentare, indicând sursa (revista România
Eroică), cu excepția textelor și fotografiilor a
căror proveniență este specificată expres.

**Acest număr a apărut în 1000 de
exemplare.**

Condiții de colaborare: cititorii din țară
și din străinătate pot trimite pe adresa
redacției texte și fotografii care se încadrează
în tematica revistei. Manuscrisele nu se
înapoiază.

Bustul lui Avram Iancu aflat în curtea casei memoriale din comuna Avram Iancu, sat Incești

Vreți să semnați în paginile revistei?

România Eroică primește pentru publicare articole, evocări, portrete, note, documente, recenzii, știri despre activitatea filialelor ANCERM, fotografii inedite. Materialele propuse redacției vor fi prezentate pe suport electronic (CD, dischetă), însoțite de fotografiile originale sau scanate în format JPEG, cu o rezoluție de cel puțin 300 dpi. În cazuri speciale, vor fi acceptate și texte dactilografiate. Fotografiile vor fi însoțite de explicații corespunzătoare și de numele autorului lor (acolo unde este cazul).

De la caz la caz, redacția poate accepta preluarea unor articole apărute în alte publicații, dacă prezintă un interes deosebit pentru tematica **României Eroice**; în această situație, persoana care propune articolul respectiv are obligația să obțină acordul publicației în care a apărut.

Redacția își rezervă dreptul de a publica materialele în funcție de necesități și, desigur, de a nu le reține pe acelea care nu se înscriu în tematica revistei. De asemenea, își rezervă dreptul de a face, pe textele acceptate pentru tipar, îndreptările socotite necesare, atât în ceea ce privește forma, cât și conținutul, firește după consultarea sau avizarea autorilor. ■

PERENITATEA UNUI MODEL: EROUL NAȚIONAL AVRAM IANCU

*Conf. univ. Dr. Sorina Paula Bolovan, Universitatea Babeș-Bolyai,
Prof. univ. dr. Ioan Bolovan, membru corespondent al Academiei Române,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și Academia Română*

*Avram Iancu,
portret de Barbu Iscovescu*

Tot mai mult auzim în jurul nostru lamentația că nu mai avem modele în societatea contemporană, că nu sunt popularizate personalități care au reprezentat cu cinste națiunea română etc. Răspunsul simplu la atari afirmații este recursul la memorie, apelul la ISTORIA NAȚIONALĂ. Atunci, când răsfoim uriașa carte a istoriei, ochii noștri zăbovesc, uneori, câteva clipe în plus asupra unor eroi sau evenimente. Inexplicabil căutăm noi înțelesuri la ceea ce a fost și reprezintă un om al timpului său. Excepționala personalitate a lui Avram Iancu a atras atenția multor istorici și iubitori de istorie. Cum s-a întrupat atâta carismă într-un fiu de moț? Ce zei i-au marcat destinul și nemijlocit pe al nostru, ca să nu-l putem uita? Nume de rezonanță ale istoriografiei românești și universale, de la *Silviu Dragomir*, *Ștefan Pascu*, *Pompiliu Teodor*, *Liviu Maior*, *Gelu Neamțu* ș.a. la americanii *Keith Hitchins*, *Paul Michelson* ș.a., au contribuit prin cercetările lor la cunoașterea vieții și activității acestui erou al moșilor, au redimensionat personalitatea deosebită a unui luptător al tuturor românilor și au îmbogățit substanțial biografia lui Avram Iancu. Fără pretenția de a aduce informații noi privind viața și personalitatea „Craiului Munților”, rândurile de față, care în bună parte le-am mai publicat disparat în diverse locuri, își propun mai degrabă să rememoreze câteva momente de viață și de luptă ale celui care continuă să fie conștiința neamului nostru românesc, EROUL NAȚIONAL.

Implicarea lui Avram Iancu în apărarea cauzei națiunii române din Transilvania constituie un moment important și poate fi văzut ca un exemplu de eroism. Avram Iancu a avut un rol esențial în lupta pentru drepturile moșilor, atât în timpul revoluției, cât și după aceea, devenind și un simbol al luptei pentru afirmarea identității și a drepturilor naționale în mentalul colectiv. Astfel, dintr-un apărător al moșilor, a devenit un reper pentru afirmarea întregii națiuni române. Contribuția pe care a avut-o în Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania a fost una majoră, dar, la fel de semnificativ, este și modul în care acesta a ajuns să fie considerat un erou național și una dintre cele mai apreciate personalități din istoria românilor. Fără nicio îndoială, revoluția pașoptistă a dat un impuls consistent conturării Panteonului Național, iar unii revoluționari au devenit ei înșiși „subiecți ai mitologizării istorice”. Avram Iancu nu s-a putut sustrage unei atari metamorfozări, figura lui devenind una emblematică pentru toți românii, deoarece liderul moșilor „simbolizează destinul implacabil al istoriei, dar și biruința asupra vremurilor grele. E destinul unui neam trădat, împilat, mințit, dar care stă cu fruntea sus în fața viitorului, convins că dreptatea nu piere niciodată. De aceea, Avram Iancu este motivul luminos prin care istoria noastră își depășește infirmitățile, intrând pe marea poartă a consacrării”.

Cel ce a devenit conducătorul mișcării în anii 1848-1849 s-a remarcat de copil prin capacitatea sa extraordinară de a se instrui, de a depăși condiția umilă a iobagului român din Munții Apuseni. Inteligența sa a fost neîndoiește secundată de dorința de a fi de folos poporului său prin instruire. Urmând Gimnaziul de la Zlatna (1837-1841), s-a evidențiat, încă de la început, prin rezultatele bune obținute și aceasta a constituit un prim pas spre faima sa, ce avea să-l scoată din anonimat. De aceeași ambiție a dat dovadă și la Liceul piarist din Cluj, un mediu școlar mai rigid, și mai pretențios. Dinamismul și energia de care a dat dovadă l-au propulsat printre fruntașii tineretului din oraș. Iar prezența sa la Târgu Mureș, în calitate de cancelist al Tablei Regești judiciare, marchează profilul său revoluționar, ascensiunea spre popularitate.

Urmărind cu atenție anii săi de pregătire școlară, încercăm să descifrăm gândurile, intențiile și ambițiile acestui om de seamă. Am vrea să putem descoperi momentul când s-a hotărât să devină un luptător pentru libertatea românilor, am vrea să știm ce anume a declanșat dorința de a se dăruia în totalitate unui ideal căruia i-a fost fidel până la moarte cu toate dezamăgirile, durerile și înfrângerile pe care le-a avut. Mediul în care a văzut lumina vieții, în care a trăit și nu în ultimul rând viața mișcării lui, iobagi de veacuri, l-au silit să se maturizeze, mărturie fiind ambiția sa de a se instrui, de a se pregăti intelectual, conștient fiind că instrucția sa este calea spre eliberarea poporului „*Ultima mea voință*” este testamentul prin care în decembrie 1850, Avram Iancu își exprimă dorința de a-și lăsa averea națiunii pentru a se înființa o „Academie de drepturi”, deoarece – spunea el – „*luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele*”. Acesta e crezul ce l-a urmat din copilărie, depășind orice piedică în pregătirea sa, acesta e crezul pe care l-a lăsat moștenire poporului său.

Anul 1848 a fost momentul tuturor românilor de a-și exprima idealurile și de a se alinia valului de schimbări din Europa. Unii istorici occidentali au limitat revoluția de la 1848-1849 în Europa centrală și răsăriteană strict la problema autodeterminării acestor popoare oprite, fără a pătrunde mai adânc spre problemele sociale și politice cu care se confruntau națiunile răsăritene. Istoricul american Kelth Hitchins spunea despre Avram Iancu că „a împărtășit aspirațiile mișcării Europei tinere care s-a manifestat în aproape toate țările în deceniile anterioare izbucnirii revoluției”.

Spirit european, Avram Iancu a crezut în ideile sintetizate de lozinca tuturor revoluționarilor: libertate, egalitate, fraternitate. Formația sa de jurist l-a ajutat să înțeleagă sistemul social-politic și necesitatea unor schimbări radicale, mai mult, prin obținerea drepturilor politice și sociale o națiune devenea liberă. Ideile ce l-au călăuzit nu se limitau la un naționalism antiliberal și conservator, ci dimpotrivă s-a consacrat susținerii principiilor frăției, egalității și libertății tuturor popoarelor. A fost deschis colaborării atâta timp cât și națiunii române i se recunoșteau drepturile. În viziunea tânărului Avram Iancu, „drepturile istorice trebuiau să se răstoarne în fața drepturilor umane”, iar drepturile umane însemnau în primul rând schimbarea sistemului urbarial (feudal) „căci în secolul al XIX-lea asemenea instituție nu poate să existe fără batjocură și stigmatizare în orice țară civilizată”. Aceste cuvinte sunt ale unui om pe deplin integrat spiritului secolului, dedicat întru totul ideilor europene și fără a fi exaltat sau utopic. Convins că orice popor are dreptul la propria viață, nu s-a sfiit să afirme că acest drept dacă nu e acordat va fi cucerit.

Pentru români, populația majoritară a provinciei, nu erau suficiente promisiunile de libertate individuală și de progres pe care le oferea cu generozitate programul revoluției din Ungaria. Românii, care nu se bucurau de reprezentare în organele legislative și executive ale provinciei, doreau, în spiritul concepției romantice despre națiune, recunoașterea limbii și a naționalității lor, drepturi egale cu ceilalți locuitori aflați în inferioritate numerică. Or, aceasta nu se putea realiza prin includerea Transilvaniei într-o Ungarie renăscută pe structura vechiului regat feudal al Sfântului Ștefan, în care urmau să existe o singură națiune și o singură limbă oficială, cea maghiară. La începutul lunii octombrie 1848, comandantul armatei imperiale din Ardeal a condamnat guvernul revoluționar maghiar și anexarea Transilvaniei la Ungaria, proclamând restaurarea regimului constituțional austriac. Se declanșa, astfel, și pe teritoriul Transilvaniei războiul civil, în care au fost implicați și românii, luptând alături de armatele austriece împotriva trupelor revoluționare maghiare. Revoluționarii români nu s-au subordonat deplin politic și militar armatei imperiale. În Munții Apuseni, Avram Iancu a organizat un Consiliu de Război ce a coordonat administrația din zonă și rezistența militară românească împotriva invaziei armatei maghiare.

„Împăratul munților” a fost din toamna anului 1848 timp de un an, un organizator desăvârșit și un conducător curajos, extrem de popular în rândul oamenilor. A condus și organizat o adevărată „republică” în Munții Apuseni, singur – alături de țărani iobagi – a opus rezistență și s-a străduit să transpună în viață programul de reforme. Puternicul atașament față de popor este reliefat de rolul pe care l-a avut, un rol de care puțini revoluționari au avut parte. Popularitatea sa a crescut mai ales după iunie 1848, după atacul de la Mihalț al unităților înarmate ale nobilimii maghiare împotriva iobagilor români, atac ce l-a determinat să treacă la acțiune și să nu mai aștepte evoluția evenimentelor. Spirit romantic, dar și realist în aceeași măsură, el nu a fost nevoit să se apropie de masele populare, pentru că a fost în permanență în mijlocul lor, a fost unul de-al lor și a devenit glasul din mulțime ce s-a știut face auzit și ascultat. Avram Iancu întrupează ceea ce am numi intelectualul luptător, ce nu poate sta deoparte de vârtoarea timpului său, ce nu își poate limita crezul, învățăturile și idealurile la simpla afirmație și concepte teoretice. Puterea sa de convingere, voința și ardoarea sufletului său trebuie să fi fost copleșitoare, dacă a fost urmat, respectat și iubit de oameni, deși avea aproximativ 24 de ani în 1848.

Figură emblematică a revoluției românești din Transilvania, Avram Iancu a realizat în persoana sa, așa cum remarcă Keith Hitchins, o remarcabilă „sinteză a inteligenței și idealismului, precum și a forței aspre a mulțimii ultragiutate”. Rolul lui Avram Iancu în organizarea și conducerea mișcărilor din Munții Apuseni încă din primăvara anului 1848 s-a amplificat mai ales după evenimentele sângeroase de la Mihalț, de la începutul lunii iunie, din depozițiile multor martori din ancheta Kozma realizată de autorități în luna iulie 1848 rezultând imaginea unui Iancu ca erou salvator, care se bucură de încrederea totală a maselor. Astfel, martorul Mihet Gheorghe din Sohodol consideră că de Avram Iancu „poporul ascultă atât de mult, că nici chiar pe Isus Cristos nu l-ar asculta mai bine”. Stimuli care să sugestioneze mulțimea că Iancu ar reprezenta conducătorul providențial, salvatorul pe care istoria l-a propulsat pentru a împlini toate năzuințele, vin din chiar gesturile, faptele pe care acesta le face. Astfel, potrivit depoziției cărciumăresei Szántó Krisztina din ancheta Kozma, un client de la han ar fi spus că în timpul unei adunări populare la Câmpeni, la mijlocul lunii iunie 1848, Avram Iancu „a făcut poporul să creadă despre dânsul că are o mare cruce de aur pe piept”. Asocierea simbolului creștin nu este întâmplătoare; crucea trebuia să întărească puterea salvatorului în eradicarea răului, să fie un simbol al luminii biruind întunericul.

Referitor la personalitatea remarcabilă a lui Avram Iancu, marele cărturar George Barițiu scria: „Iancu nicidecum n-a vânat popularitatea; nu el a alergat după popor, ci acesta era fermecat de personalitatea lui Iancu, nu a fost orator în sensul modern, parlamentar... vorbea foarte rar către mulțime, însă pare că îl vedem acum înaintea ochilor că de câte ori lua cuvântul, în fața lui jucau razele unei inspirațiuni misterioase de care nici el nu-și putea da seama prin urmare, în momentele acelea era peste putință ca să nu răpească cu sine pe ascultător, Iancu era și unul din junii cei mai frumoși ai timpului său, simpatic prin natura sa, însă când îl irita cineva, devenea teribil”.

Toți cei ce l-au întâlnit pe Avram Iancu de-a lungul vieții sale au rămas impresionați de trăsăturile sale morale și fizice. Stau mărturie în acest sens relatări nu numai ale unor personalități revoluționare românești (Al. Papiu Ilarian, Alecu Russo, Simion Balint, Nicolae Bălcescu etc.), ci și consemnări ale celor din „tabăra” adversă, Lukács Béla, fost ministru în guvernele Ungariei postrevoluționare a scris chiar un roman despre Avram Iancu, roman ce redă date semnificative din biografia eroului român. Cu toate că Lukács Béla și-a pierdut familia cu prilejul incendierii orașului Zlatna (23 octombrie 1848), nimic din ceea ce a scris nu trădează resentimente față de cel care a fost „Craii Munților”. Și alte mărturii cum sunt cele ale lui Czecz János, Réthi Lajos, Jókai Mór ș.a. redau cât se poate de fidel portretul celui ce a însușit mulțimile românești din Munții Apuseni.

Renumerele său a fost atât de mare în rândul tuturor încât când a trecut prin Oradea în drumul său spre Viena, populația orașului, români și maghiari deopotrivă, au ieșit să-l vadă pe acest extraordinar om. Ioan cavaler de Pușcariu relatează despre această primire deosebită de care s-a bucurat Avram Iancu în Oradea „în răstimpul ce veni la casa cetății, poporul se adunase ca prin farmec și până ce schimbară câteva vorbe cu dregătorii și oaspeții ce intrau necurmat, când ieși din casa cetății numărul poporului era înzecit. Unul atunci zicea: –Az a havasi Király (Acela e craiul munților) – ..., D. Iancu i-a cuprins bucuros și prietenește, ce foarte bine le părea, mai vârtos când le zicea că vine între ei ca amic și le recomanda să trăiască cu românii în frățietate. Poporul venea cu turma, încât Iancu era silit a ieși afară să li se arate; când se depărta oamenii tot căutau înapoi să-l mai vază și-l binecuvântau”.

Ideea unicității lui Avram Iancu, a modelului unic a Eroului Național este prezentată de Iosif Vulcan în cartea Panteonul Român, și a fost reluată mult mai clar și mai profund într-un articol publicat de acesta în revista Familia, prin sintagma „Un singur Iancu a avut națiunea română, numai unul. Cum să nu-l fi iubit, cum să nu adori memoria lui?” Imaginea oferită este cea a unui erou național, unic, iar acesta n-ar fi singur dacă toți „fiii națiunii noastre ar fi nutrit și ar nutri în pieptul lor acest sentiment de iubire de limbă, libertate și patrie”.

Faima de care s-a bucurat Iancu a izvorât din frumusețea sa fizică și morală aparte, puținele imagini rămase completează portretul făcut de contemporanii săi. A fost apropiat de popor prin vorbă și port: „Capacitatea prin care a putut să înduplece și să-și incite poporul, portul lui național stălucitor și splendoarea cu care se îmbrăca le-a plăcut moșilor care l-au urmat orbește și i-au executat cu atât mai prompt și mai cu credință poruncile”. Avram Iancu și-a impresionat contemporanii și continuă să ne impresioneze pe noi, urmașii săi. Spiritul său colindă și azi Munții Apuseni. Dacă străbați Țara Moșilor în zilele noastre, oamenii vor vorbi despre Avrămuș ca și cum ieri în seară a trecut pe acolo. Nu există muzeu cât de mic care să nu prezinte o masă, un scaun, un fluier, un cojoc. etc. ce au fost ale lui Avram Iancu. Oamenii se mândresc că au moși în neamul lor ce au fost căpitani ai săi sau îți arată o șură unde a dormit în rătăcirile lui prin munți sau se vor lăuda că i-au fost vecin.

Referințe bibliografice:

1. Silviu Dragomir, Avram Iancu. O viață de erou, ediție îngrijită, studiu introductiv și notă asupra ediției de Ioan Bolovan și Sorin Șipoș, Cluj-Napoca, 2022
2. Keith Hitchins, „Avram Iancu și revoluția europeană de la 1848”, în vol. Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania, 1700-1868, Cluj-Napoca, 1987
3. Ioan Ranca, Avram Iancu pe baricadele Apusenilor, Târgu Mureș, 1996
4. Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, Memorialistica revoluției de la 1848 din Transilvania, vol. I-III, Cluj-Napoca, 1988-2000
5. Revoluția de la 1848 în Transilvania. Ancheta Kozma din Munții Apuseni, coordonatori Gelu Neamțu, Ioan Bolovan, Cluj-Napoca, 1998
6. Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Istoria Transilvaniei, ediția a II-a, Cluj-Napoca, 2016
7. Cătălina Mihalache, „Eroii”, în Enciclopedia imaginariilor din România, coord. general Corin Braga, vol. III, Imaginar istoric, volum coordonat de Sorin Mitu, Iași, 2020
8. Mircea Popa, Avram Iancu făuritor de istorie națională, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2022.

AVRAM IANCU, VORBIND ROMÂNILOR TRANSILVĂNENI
VENIȚI LA UNA DINTRE CELE TREI ADUNĂRI DE LA BLAJ, DIN 1848

AVRAM IANCU - CRĂIȘORUL MUNȚILOR, EROU ÎNTRE EROII NEAMULUI

Avram Iancu a fost unul dintre cei mai reprezentativi frunțași ai Revoluției românilor de la 1848-1849; el a rămas în memoria urmașilor ca erou luptător pentru apărarea ființei poporului român din Ardeal, a demnității și drepturilor acestuia[1].

Revoluția pașoptistă a izbucnit în februarie 1848 în Franța sub deviza: Egalitate, Libertate, Fraternitate.

Spiritul ei s-a răspândit rapid în întreaga Europă, a cuprins comunități diverse și a zdruncinat din temelii vechea ordine socială bazată pe reguli și privilegii feudale, anunțând o lume nouă, care avea să-și croiască cu greu drumul în viitor.

În imperiul Habsburgic acțiunile revoluționare au avut loc aproape simultan în principalele provincii și orașe.

Tinerii liberalii radicali din Capitala Imperiului au început demonstrații ample pe 13 martie 1848. În urma lor cancelarul Meternich a fost înlăturat. În locul său a fost impus ca președinte al Consiliului de Miniștri, contele liberal Franz Anton von Kolowrat-Liebsteinsky (urmat, de la o lună la alta, de alți patru nobili liberali. Ultimul, Felix zu Schwarzenberg - numit în 21 noiembrie 1848 - a rămas în funcție până în 1952).

Egalitate
Libertate
Fraternitate

1848, acuarelă
de Costache Petrescu

[1] Sinteza este realizată pe baza unui material bibliografic divers, inclusiv din mediul on-line, cu prioritate lucrarea Avram Iancu, o viață de erou a istoricului Silviu Dragomir, ediția din 1924 și ediția nouă îngrijită de Ioan Bolovan și Sorin Sipoș, admirabil adnotată, cu un Cuvânt de prețuire al academicianului Ioan Aurel Pop și o Prefață de profesorul Liviu Maior, publicată în 2022 la Cluj-Napoca.

În luna mai 1848 a fost declanșată o insurecție care a pus la grea încercare întregul Imperiu Habsburgic; Împăratul Ferdinand a fost nevoit să accepte o Constituție liberală moderată, care consfințea desființarea parțială a privilegiilor feudale și acorda popoarelor din Imperiul multinațional drepturi egale de reprezentare națională, desființa iobăgia și recunoștea supremația legii egale pentru toți cetățenii.

Evenimentele de la Viena au avut consecințe imediate în întregul Imperiu.

În Ungaria mișcarea a izbucnit la 15 martie 1848 când la Buda și Pesta manifestațiile împotriva rânduielilor vechi și a Puterii imperiale s-au soldat cu numeroase victime. Guvernatorul imperial a acceptat Reforma în 12 puncte și un guvern liberal condus de prim ministrul Lajos Batthyány.

Revoluționarul Lajos Kossuth

„Ce dorește națiunea maghiară:

Să fie pace, libertate și înțelegere

1. Dorim libertatea presei, desființarea cenzurii
2. Guvern independent în Buda-Pesta
3. Adunare Națională anuală la Pesta.
4. Egalitate în fața legii în chestiunile civile și religioase.
5. Gardă națională.
6. Plata dărilor de toți deopotrivă.
7. Desființarea iobăgiei.
8. Curte cu juri, pe baza egalei reprezentativități.
9. Bancă Națională.
10. Armata să depună jurământul pe Constituție, militarii maghiari să nu fie duși în afara țării, militarii străini să părăsească țara.-
11. Deținuții politici de stat să fie eliberați.
12. Uniune (cu Transilvania).

Egalitate, libertate, fraternitate!”

Când mareșalul Lamberg, comandant imperial trimis să ia sub control Armata ungară, a fost ucis de mulțime la Budapesta (28 septembrie 1848), s-a produs ruptura între Imperiu și Ungaria, care s-a proclamat Republică. Prim-ministru Battyany a demisionat, s-a format un Comitet al apărării în frunte cu nobilul revoluționar Lajos Kossuth, înconjurat de elemente radicale naționaliste.

În Transilvania – Mare Principat, parte a Imperiului Habsburgic – ideile revoluționare au cuprins intelectualitatea progresistă și toate straturile sociale din toate naționalitățile care resimțeau greutatea regimului feudal, în care iobagul era lipsit de drepturi și apăsător de obligații tot mai greu de suportat.

Prima acțiune a fost în 22 martie 1848 când mai mulți tineri maghiari și români din Târgu Mureș, între care și **Avram Iancu**, au trimis Împăratului un Memoriu cu revendicări radicale. Peste trei zile tinerii maghiari au organizat o manifestație publică separată, unde au cerut în plus unirea Transilvaniei cu Ungaria.

Prin manifestări publice zgomotoase liberalii radicali maghiari și-au însușit Programul Revoluției maghiare din 15 martie de la Buda și s-au grăbit, la 30 mai 1848, să voteze în Dieta de la Cluj desființarea iobăgiei, drepturi și libertăți pentru toți cetățenii, dar și unirea Transilvaniei cu Ungaria revoluționară.

Revoluția română de la 1848, așa cum aprecia Justificat Nicolae Bălcescu, „n-a fost un fenomen neregulat, efemer, fără trecut și viitor, fără altă cauză decât voința întâmplătoare a unei minorități sau mișcarea generală europeană. Revoluția generală - mai evidenția el - fu ocazia, iar nu cauza Revoluției române.

Cauza ei se pierde în zilele veacurilor. Uneltitorii ei sunt 18 veacuri de trudă, suferință și lucrare a poporului român asupra lui însuși.”

[„Istoria românilor”, vol I, VII, Ed. Enciclopedică, 2003]

În martie 1848, începe la Budapesta revoluția și apoi Dieta ungară de la Bratislava votează anexarea Transilvaniei la Ungaria.

Acesta a fost motivul și momentul în care revoluționarii români din Principat s-au delimitat de cei maghiari, au respins hotărârea Dietei de Unire a Transilvaniei cu Ungaria, asumată fără să-i consulte și fără să fi recunoscut, în prealabil, dreptul de a fi egală cu celelalte națiuni.

Intellectualii și revoluționarii români ardeleni au început să-și facă un program și să-și constituie structuri proprii în toate comunitățile unde erau majoritari - politice, administrative și de apărare - care să salveze românimea de la desființare, pregătindu-se pentru confruntări cu gărzile revoluționare maghiare din Transilvania și cu Armata Ungariei revoluționare.

Angajat pe calea concesiilor care-i asigurau salvarea Monarhiei, Împăratul și guvernul liberal de la Viena nu s-au opus deciziei de unire a Dietei de la Cluj atâta timp cât Ungaria rămânea în Imperiu. Armata imperială din Transilvania i-a încurajat pe maghiari să se organizeze, gărzile lor au fost sprijinite și dotate cu arme și muniții, în speranța că se vor afla de aceeași parte a baricadei.

Separarea de Monarhie după evenimentele din 28 septembrie 1848 a determinat Guvernul liberal de la Viena (în care aristocrații păstrau poziții importante) și Armata imperială să declanșeze războiul de pedepsire și lichidare a regimului de la Budapesta care - prin decizia lui - punea în discuție unitatea și existența Imperiului Habsburgic.

În Transilvania - acum parte a Ungariei secesioniste -, gărzile maghiare transilvane și Armata revoluționară a Republicii aveau misiunea, pe de-o parte de a alunga Armata imperială din Transilvania, și pe de altă parte, de a lichida rezistența românilor față de hotărârile Dietei de la Cluj.

Liderii români s-au aflat într-o situație foarte dificilă: responsabili liberali guvernamentali din Ungaria le-au refuzat dorința cea mai îndreptățită – de a se constitui într-o națiune recunoscută, cu reprezentanți desemnați în toate forurile de conducere la nivel central și local, pe măsura ponderii lor, de a se administra și judeca autonom și în limba maternă - în timp ce guvernării de la Viena, prin Constituția promulgată de împărat, recunoșteau în principiu popoarelor din imperiu – deci și poporului român – drepturi naționale egale.

După 28 septembrie, Armata imperială (până atunci favorabilă ungarilor) schimbă „aliatul”, încercând să-i atragă pe români de partea ei. Ecuația conflictului îi plasa pe români de partea Guvernului liberal de la Viena, care se confrunta cu Guvernul Kossuth și amicii lui maghiari din Ungaria și Transilvania. În mod logic, românii ardeleni erau de partea forțelor armate imperiale conduse de la Sibiu, unde funcționa și era recunoscută de către imperiali componentă politică a Revoluției române: Comitetul de împăciuire.

Sub presiunea evenimentelor, generalul Imperiului, baronul Puchner, acceptă organizarea militară a românilor, hotărâtă la a treia Adunare Națională de la Blaj din 3/15 septembrie – 13/25 septembrie 1848. Inițial, Armata imperială a înregistrat succese pe front, gărzile de români erau solicitate să intervină pentru dezarmarea gărzilor maghiare, dar în scurt timp situația s-a schimbat și Armata republicană a preluat inițiativa.

*Ansamblul monumental „Gloria”, realizat de sculptorul Ion Vlasiu,
amplasat pe renumita Câmpie a Libertății,
unde a avut loc istorica Adunare Națională din 3/15 mai 1848, Blaj.
Foto: <https://tripblog.ro/2018/12/01/câmpia-libertății>*

Armata Ungariei republicane a făcut zeci de mii de victime în comunitățile de români

În plin război cu Ungaria secesionistă, bătrânul împărat a abdicat la reședința sa din Olmütz și, la 2 decembrie 1848, în locul său este instalat Francisc (Franz) Ioseph (un tânăr de 18 ani), consiliat de prim ministrul Felix zu Schwarzenberg.

Surprinse nepregătite și slab motivate, la începutul anului 1849, trupele imperiale au fost alungate din Transilvania și s-au retras în Oltenia și în Bucovina. În Ardeal au rămas neînvinse trupele din Cetatea Albei Iulii și legiunile de români, îndeosebi lăncierii din **Legiunea Auraria Gemina**; toate încercările Armatei ungare regulate, motivată ideologic și dotată cu arme moderne, de a cuceri Țara Moșilor din Apuseni au rămas fără rezultat. Nici încercările de conciliere între regimul Kossuth și fruntașii revoluționari români n-au dus la niciun rezultat.

Rezistând în munți, legiunile române au adus un serviciu imens imperialilor, prin sacrificii extraordinare, pe care însuși tânărul Împărat Franz Ioseph le-a recunoscut. Românii se așteptau la o răsplată pe măsură, în acord cu promisiunile guvernaților liberali de la Viena și cu Programul revoluționar al românilor.

În aprilie-mai 1849, Franz Ioseph primește sprijinul țarului Rusiei astfel că – după câteva luni - armatele imperiale, revenite din Oltenia și Bucovina, împreună cu cele rusești, reușesc să învingă Armata maghiară care s-a retras în triumghiul Timișoara, Arad, vărsarea Mureșului în Tisa.

La 13 august 1849 Armata maghiară a capitulat la Șiria, lângă Arad. 13 generali și ofițeri au fost judecați, găsiți vinovați pentru mai multe crime și executați în cetatea Aradului. Fostul prim-ministru Lajos Batthyány, este și el ucis tot atunci, dar la Budapesta. Kossuth s-a refugiat la Orșova și, ulterior, la Constantinopol, iar generalul Iosif Bem s-a salvat părăsind câmpul de luptă înainte de a fi capturat (a devenit pașă, trecut la religia musulmană).

Transilvania a revenit la statutul anterior Revoluției - Mare Principat care depindea direct de Cancelaria aulică -, iar Ungaria a rămas parte a Imperiului Habsburgic.

Acestea sunt datele esențiale ale întâmplărilor din spațiul transilvan și cel apropiat, care înfățișează în sinteză parcursul Revoluției pașoptiste de la declanșarea ei - februarie 1848 - până la înfrângerea acesteia în august 1849.

Deși există similitudini între obiective, programe, acțiuni peste tot unde Revoluția s-a manifestat, sunt și foarte multe deosebiri, în funcție de realitatea socială dintr-o zonă sau alta, de rezistența la schimbare a regimului înlocuit, de relațiile interetnice, interconfesionale între comunități, de calitatea și nivelul de înțelegere ale liderilor.

Mișcarea revoluționară a românilor din Ardeal s-a circumscris evenimentelor din întregul areal al Imperiului Habsburgic și s-a aflat în comuniune de idei cu dezideratele Revoluției din întregul spațiu european; ea a avut obiective, forme de manifestare și lideri proprii și s-a conexasă cu mișcarea revoluționară din Monarhia habsburgică, din Moldova și din Țara Românească.

Fruntașii români ardeleni s-au delimitat de la început de liderii revoluționari maghiari din Transilvania care – prin Dieta de la Cluj – au hotărât unirea Principatului cu Ungaria revoluționară, au impus limba maghiară ca limbă oficială unică în administrație și justiție (în locul limbii latine) și au negat dreptul românilor la o viață națională proprie.

În aceste condiții înregistrăm împrejurarea în care, în Transilvania, au loc două revoluții – a maghiarilor, respectiv a românilor – în care, dincolo de asemănări, țelurile esențiale erau diferite, opuse. Acest lucru a generat confruntări între trupele Ungariei revoluționare, care încercau să-i cuprindă cu forța pe români, și legiunile și gărzile naționale ale românilor care își apărau dreptul la existență națională, luptau pentru emancipare socială și împotriva alipirii Transilvaniei la Ungaria.

Revoluția a însuflețit de la început spiritele alese ale românilor ardeleni: intelectuali, mica burghezie și țărănimea iobagă. Ideile care circulau dinspre Paris au fost repede însușite de comunitățile cele mai apăsate de jugul social și național în Transilvania.

Profesorii din facultăți, clerul ortodox sau cel unit, dascălii din sate, avocații, micii funcționari ai fîscului sau practicanții de pe lângă tribunale și judecătorii, țăranii liberi sau iobagii de pe pământurile grofilor sau ale fîscului imperial urmăreau cu înfrigurare desfășurarea evenimentelor.

În martie 1848 un grup entuziast de canceliști de pe lângă Tribunalul Târgu Mureș discuta cu entuziasm despre nevoia de prefaceri înnoitoare pe care societatea transilvană era obligată să le adopte dacă dorea să înregistreze progresul social pe care-l reclama timpul. S-a lansat o petiție pe care tinerii târg-mureșeni – unde se afla și **Avram Iancu** - urmau s-o trimită Împăratului.

Printre punctele înscrise figurau desființarea iobăgiei și egalitatea tuturor în fața legilor. Românii erau chemați să semneze această petiție, alături de maghiari, în adunări publice, la care participau împreună.

SIMION BĂRNUȚIU
sufletul mișcării transilvănene de la 1848

Revoluționari pașoptiști din Transilvania

ALEXANDRU PAPIU-ILARIAN
jurist, om politic și istoric român

GEORGE BARIȚIU
tribun al revoluției de la 1848,
membru al delegației care
a prezentat revendicările
românilor, în Dieta de la Cluj.

ANDREI MUREȘANU
poet, ziarist, traducător,
autorul poeziei „Un răsunset”,
cunoscută mai târziu sub titlul
„Deșteaptă-te, române!”,
apărută în 1848 în suplimentul
„Foaie pentru minte,
inimă și literatură”,
editat de George Barițiu.

ANDREI ȘAGUNA
episcop, președintele comitetului
revoluționar permanent

„Ca român, semnez petiția cu condiția ca, în cazul când s-ar realiza drepturile poporului și egalitatea sa, să se asigure tuturor națiunilor de limbă felurită din Transilvania și Ungaria existența națională și limba maternă, iar eliberarea din iobăgie să se îndeplinească fără nici o despăgubire bănească, deoarece țăranii au plătit destul, chiar prea mult, timp de mai multe secole, de când nobilii le uzurpă nu numai drepturile civile, ci și pe cele sacre umane.”

Alexandru Papiu-Ilarian

Dacă principiile revoluționare s-ar fi aplicat, Dieta de la Cluj ar fi devenit majoritar românească. Aceleași schimbări s-ar fi produs în Administrație și în Justiție.

Maghiarii au continuat să discute în cluburi, să se adune separat față de români în săli și piețe publice și să-și definitiveze programul politic pe care să-l impună Dietei de la Cluj chemată să voteze Unirea cu Ungaria. Tinerimea maghiară nu admitea concesii: „*Uniune sau moarte! Să ne unim cu Țara Ungurească, pentru că altminteri pierim!*”.

Românii din Târgu Mureș au discutat textul petiției în casa tânărului stagiar în justiție Avram Iancu, constatând diferența esențială dintre așteptările lor și acțiunile maghiarilor, de aceea au hotărât să pregătească propriul lor Program Revoluționar.

Prima dezbatere trebuia să se organizeze în Duminica Tomii, 30 aprilie 1848. Guvernatorul maghiar, contele Teleki, a interzis adunarea, dar mulți români s-au strâns, totuși, la Blaj.

Avram Iancu a participat la această întrunire, alături de 2000 de moți. Aici a întâlnit colegi de generație din centre universitare din toate orașele imperiale, îndeosebi, din Transilvania și a fost marcat de atmosfera Adunării. Cei prezenți au ajuns la concluzia că acțiunea românilor pentru impunerea programului lor este foarte urgentă și că obiectivul fundamental era să blocheze o eventuală Decizie de Unire cu Ungaria, să respingă încercările de a impune în Constituție existența unei națiuni unice și, respectiv unei limbi oficiale unice în Ungaria și Transilvania, limba maghiară în locul limbii latine.

În sate și tâguri iobagii români au refuzat să-și achite obligațiile către stat și către grofi, deși funcționarii guvernului îi îndemnau să aibă răbdare că noul regim le va acorda mai multe drepturi și libertăți. Intervenind, Iancu le comunica:

*„Românii nu vor cerși libertatea de la unguri,
ei sunt destul de tari ca să și-o stoarcă prin luptă.”*

O nouă convocare a fost stabilită pentru 3/15 mai 1848, dar Guvernul a încercat o manevră prin care românii să se adune separat: ortodocșii, la Sibiu și românii greco-catolici, la Blaj. Numai că cei doi episcopi, Andrei Șaguna și, respectiv Ioan Lemeni, au decis ca toți românii să se adune la Blaj. Pentru început, spiritele alese ale românilor au venit la Sibiu, inclusiv din Principatele românești, pentru a pregăti Adunarea de la Blaj. Între ei erau: August Treboniu Laurian, Bărnuțiu, Cipariu și Sereni.

Simion Bărnuțiu, a propus ca la Blaj să se ajungă la următorul rezultat:

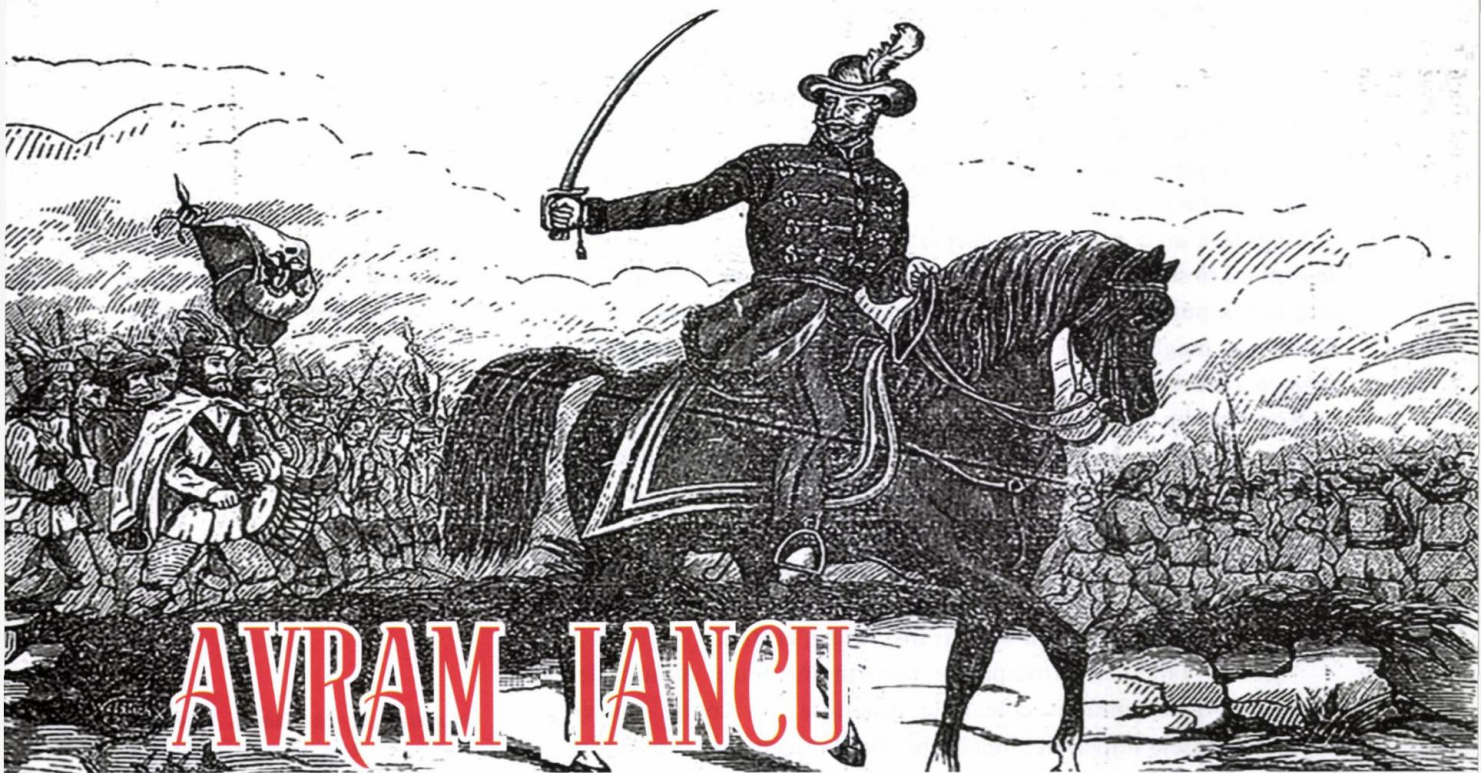
- Națiunea română să se declare pe sine de națiune liberă și independentă;
- Să se depună jurământ de fidelitate împăratului austriac;
- Să se protesteze împotriva unirii Transilvaniei cu Ungaria.

Adunarea de pe Câmpia Libertății a fost prezidată de cei doi episcopi, ortodox și respectiv, greco-catolic. S-a format un Comitet care, pe lângă cei doi episcopi, i-a cuprins pe Simion Bărnuțiu, George Barițiu, vicepreședinți, secretari Timotei Cipariu, Ioan Popasu, August Treboniu Laurian, Demetriu Boeriu, Iacob Bologa, Paul Dunca, George Anghel, Ioan Bob, Petru Manu și Ioan Bran.

După discursuri înșuflețite ale liderilor, s-a supus votului următoarea hotărâre:

- Adunarea aceasta se proclamă de adunare generală națională a națiunii române din Transilvania;
- Câmpul acesta, pe care se ține prima adunare națională română din Transilvania, întru eterna aducere aminte a acestei lucrări glorioase se va numi Câmpul libertății pentru totdeauna;
- Națiunea română declară, că vrea să rămână pururea credincioasă înățătului împărat al Austriei și mare principe al Transilvaniei, cum și augustei Case austriace;
- Națiunea română se declară și se proclamă de națiune de sine stătătoare și de parte întregitoare a Transilvaniei, pe temeiul libertății egale.

AVRAM IANCU

*Avram Iancu în mijlocul moșilor
Ioan Costandea*

Chiar la începutul lunii aprilie, Iancu, alături de alți tineri printre care Alexandru Papiu-Ilarian, Samuil Poruțiu și Florian Micaș, au sosit la Blaj, luând parte la o consfătuire politică pregătitoare. De la Blaj, Avram Iancu a plecat în Țara moșilor unde, în ziua de 6 aprilie, a participat la adunarea de la Câmpeni, apoi la alte întruniri cu Simion Balint și Ioan Buteanu. Au fost convocate adunări la Abrud, din nou la Câmpeni și Bistra, în scopul de a întocmi și trimite un Memoriu către Guvern.

Alături de Simion Balint, Iancu a mers în satele mai sus de Câmpeni pe Râul Mare și Râul Mic pentru a mobiliza oamenii, îndemnându-i:

„Cereți vârtos să se șteargă iobăgia, pentru că, lucrând pe nimica de vreo zece sute de ani în brazdele domnilor, ați plătit și de o sută de ori pământul care vă dădea hrana vieții de pe o zi pe alta, cu atât mai mult că l-ați plătit degeaba, pentru că acela a fost al vostru și pentru el s-a vărsat sângele strămoșilor voștri... Să caute de aceea cu toții a se uni cu poporul, declarând fără sfială ungarilor că nu se odihnesc până ce nu se va recunoaște prin lege națiunea română și până ce nu va fi reprezentată în dietă, pentru a putea judeca în ce chip și sub ce condiții să se unească cu Țara Ungurească”.

La 3/15 mai românii s-au strâns la Blaj într-o Mare Adunare Națională impresionantă, chiar în prezența trimișilor Guvernului. Tânărul Avram Iancu a trăit cu intensitate momentele fierbinți ale acestui eveniment extraordinar, la care au participat peste 40.000 de manifestanți. El a mobilizat personal 10.000 de moși din târgurile și satele apusene, organizați temeinic și disciplinați, care au ascultat cu atenție și au ovaționat cuvântul liderilor.

**„Uitați-vă pe câmp, românilor! Suntem mulți ca cucuruzul
brazilor, suntem mulți și tari” - Avram Iancu**

*Votul pentru aprobarea Hotărârii a fost
unanim și a fost urmat de depunerea unui
Jurământ de credință, rostit sub drapel
tricolor și sub steagul Imperiului:*

„Eu, N.N. jur în numele Tatălui și al Fiului și al
Spiritusului sfânt, Dumnezeului celui viu, cum
că:

- voi fi pururea credincios împăratului Austriei și marelui principe Ferdinand I și augustei Case austriace. Amicilor Majestății și al patriei voi fi amic, și inamicilor inimic.
  - ca Român voi susține totdeauna națiunea noastră română pe calea cea dreaptă și legiuită și o voi apăra cu toate puterile, în contra oricărui atac și asupririi. Nu voi lucra niciodată în contra drepturilor și a intereselor națiunii române, ci voi ține și voi apăra legea și limba noastră română, precum și libertatea, egalitatea și frățietatea. Pe aceste principii voi respecta toate națiunile ardelen, poftind egală respectare de la ele. Nu voi încerca să asupresc pe nimeni, dar nici nu voi suferi să ne asuprească nimeni.
  - Voi conlucra după putință la desființarea iobăgiei, la emanciparea industriei și a comerțului, la păzirea dreptății, la înaintarea binelui, umanității, al națiunii române și al patriei noastre.
- Așa să-mi ajute Dumnezeu și să-mi dea mântuirea sufletului. Amin.”

Proclamația către Guvernul de la Cluj și către Împărat,

citită de August Treboniu Laurean:

„Punturile națiunii române transilvane votate în Adunarea Națională de la Blaj în 15-17 Mai c.n. 1848:

- Națiunea română, răzimată pe principiul libertății, egalității și fraternității, pretinde independența sa națională în respectul politic ca să figureze în numele său ca națiune română, să-și aibă reprezentanții săi la dieta țării în proporțiune cu numărul său, să-și aibă dregătorii săi în toate ramurile administrative, judecătorești și militare în aceeași proporțiune, să se servească cu limba sa în toate trebile ce se ating de dânsa, atât în legislațiune, cât și în administrațiune. Ea pretinde pe tot anul o adunare națională generală. La acestea s-au adăos că de aici înainte în lucrările legale ale celorlalte națiuni transilvane și în limbile lor românii să se numească români, iar nu ôlah, walach și bloch.
- Națiunea română pretinde ca biserica română, fără distințiune de confesiune, să fie și să rămână liberă, independentă de la oricare altă biserică, egală în drepturi și foloase cu celelalte biserici ale Transilvaniei. Ea cere restabilirea mitropoliei române și a sinodului general anual după vechiul drept, în care sinod să fie deputați bisericești și mirenești. În aleași sinod să se aleagă și episcopii români, liber, prin majoritatea voturilor fără candidație. (La aducerea-amine despre vechiul drept al românilor de a avea mitropolie și sinod general anual s-a proclamat de popor mitropolia română transilvană cu aplaus unanim. Dacă episcopii celorlalte națiuni și confesiuni vor avea pe venitoriu scaun în dietă ca reprezentanți ai bisericii lor și dacă capitulurile lor vor fi reprezentate, națiunea română cere aceleași drepturi pentru episcopii și capitulurile lor).
- Națiunea română, ajungând la conștiința drepturilor individuale, cere fără întârziere desființarea de iobăgie fără nici o despăgubire din partea țăranilor iobagi atât în comitate, cât și în districte, scaune și granița militară. Ea cere tot deodată și desființarea dijmelor ca a unui mijloc de contribuire împedecătoriu economiei.
- Națiunea română pofteste libertatea industrială și comercială cu ridicarea țethurilor și a privilegiurilor și a tuturor pedecelor și stavilelor cu țările convecine de care se ține desființarea vămirilor la graniță.
- Națiunea română pofteste ca dajdea ce s-a pus de la un timp încoace asupra vitelor - care din pricina strimtorii hotarelor greminal se țin și se pasc în țările vecine cu mari cheltuieli și nespūsă greutate și însuși cu pericolul vieței - , ca o vederată pedecă a industriei și a comerciului activ, să se șteargă cu totul, și tractatele care s-au încheiat între înalta Casă austriacă, Poarta otomană și Principatele Române pentru economia vitelor să se păzească cu toată scumpătatea.
- Națiunea română cere desființarea dijmii, adică a zeciuiei (Zehend) metalelor create în patria aceasta, care zeciuială e o adevărată pedecă pentru lucrarea minelor. La toți proprietarii de fodine să li se dea același drept în privința măsurii hotarului fodinei.
- Națiunea română cere libertatea de a vorbi, de a scrie și a tipări fără nici o censură, prin urmare pretinde libertatea tiparului pentru orice publicare de cărți, de jurnale și de altele, fără sarcina cea grea a cauțiunii, care să nu se ceară nici de la jurnaliști, nici de la tipografi.
- Națiunea română cere asigurarea libertății personale; niminea să nu se poată prinde supt vreun pretest politic. Cu acestea dinpreună cere libertatea adunărilor ca oamenii să nu cadă la nici un prepus dacă se adună numai ca să vorbiască și să se înțeleagă în pace.
- Națiunea română cere tribunale de jurați (Jurye) cu publicitate, în care procesele să se facă verbale.
- Națiunea română cere înarmarea poporului sau gardă națională spre apărarea țării în lăuntru și din afară. Miliția română să-și aibă ofițerii săi români.
- Națiunea română cere denumirea unei comisii mixte compusă din români și alte națiuni transilvane pentru cercetarea cauzelor de mezuine ale moșiilor și pădurilor, de ocuparea pământului comun și a sesiunilor colonicale și altele câte se țin de categoria aceasta.
- Națiunea română cere dotarea clerului român întreg din casa statului, întocma cu clerurile celorlalte națiuni.
- Națiunea română cere înființarea școalelor române pe la toate satele și orașele, a gimnasiilor române, a institutelor militare și tehnice și a seminarelor preoțești, precum și a unei universități române dotate din casa statului în proporțiunea poporului contribuent, în dreptul deplin de a-și alege directori și profesori și de a-și sistemiza învățăturele după un plan școlastic și cu libertate de a învăța (docere).
- Națiunea română pretinde purtarea comună a sarcinilor publice după starea și averea fiecăruia și ștergerea privilegiurilor.
- Națiunea română pofteste ca să se facă o Constituțiune nouă pentru Transilvania prin o adunare constituantă din națiunile țării, care Constituțiune să se întemeieze pe principiile dreptății, libertății, egalității și fraternității, să se lucreze codici nouă de legi civile, criminale, comerciale ș.c.l. tot după acelea principii.
- Națiunea română cere ca conlocuitoarele națiuni nicidecum să nu ia la dezbatere cauza uniunii Transilvaniei cu Ungaria, până când națiunea română nu va fi națiune constituită și organizată cu vot deliberativ și decisiv, reprezentată în Camera legislativă; iar din contră, dacă dieta Transilvaniei ar voi totuși a se slobozi la pertractarea aceleiași uniuni de noi fără noi, atunci națiunea română protestează cu solemnitate.”

Obeliscul lui Avram Iancu,
Baia de Cris

CINE A FOST AVRAM IANCU ? CUM S-A RAPORTAT EL LA REVOLUȚIE ÎN ANII 1848-1849 ȘI ULTERIOR?

Avram Iancu s-a născut în 1824, la Vidra de Sus, (astăzi Avram Iancu), într-o familie de moți iobagi cu o anumită stare materială care i-a permis acestuia să studieze și să devină licențiat în drept.

Era al doilea fiu al lui Alisandru Iancu și Maria Gligor. Fratele său, Ion, era mai mare cu patru ani, a urmat studii teologice și a intrat în rândul clerului ortodox. Tatăl, Alisandru, din neamul martirului Horea, era jude gubernial și pădurar. Mama se ocupa de gospodărie.

Copilăria și-a petrecut-o în satul natal, în „Țara Moților”, chiar în inima Munților Apuseni, județul Alba, în bazinul superior al Arieșul Mic, unde relieful și natura sunt de o frumusețe aparte, iar tradițiile etnografice sunt unice.

Casa natală este astăzi un monument de arhitectură specific zonei la început de secol XIX; Casa și anexele sunt transformate în muzeu memorial.

*Stema comunei
Avram Iancu*

Împrejurimile locului cuprind peisaje extraordinare, care cu siguranță au îmbogățit imaginația copilului și școlarului Avram Iancu: rezervația paleontologică „Dealul cu melci” în stânga văii Arieșului, cheile Văii Morii și Cascada de 18 m, pădurea de fag și rășinoase cu bolovani gigatici antici, peștera Cila și Platoul Poeni.

Comunitatea era formată aproape exclusiv din români ortodocși, iobagi care îngrijeau domeniile fiscului împărătesc, munceau în mine, la păduri, creșteau animale și cultivau cereale. Viața fiecărei familii era apăsată de nelipsitele dări, taxe și zile de muncă gratis impuse oricărui iobag.

Avram Iancu a studiat la școala din sat, la gimnaziul din Zlatna și la Liceul piarist din Cluj, unde, pentru a fi acceptat, a trecut la biserica greco-catolică.

Muzeul Avram Iancu, vedere de ansamblu

Casa natală

Sală a Muzeului Avram Iancu

Avram Iancu

Avram Iancu s-a remarcat pentru dorința de a învăța carte; tatăl său l-a susținut și ajutat să studieze la școala din sat, ulterior din Abrud și Zlatna, iar la Cluj a urmat Liceul piarist și dreptul la Universitate. A fost un elev eminent, îi plăcea matematica și muzica, cânta la flaut, și mai târziu la fluier.

*Avram Iancu,
student la Facultatea de Drept
a Universității din Cluj*

Liceul Piarist din Cluj

Aici l-au găsit evenimentele din martie/aprilie 1848, marcat de nedreptățile provocate de feudații de pe domenii, pe care le suporta el și conaționalii din Apuseni. În locuința sa din Târgu Mureș se adunau frecvent zeci de confrăți români de la Registratură și din alte orașe transilvane, unde discutau cum pot fi înlăturate constrângerile grofilor sau fiscului asupra țăranilor iobagi. Între aceștia, viitorii lui colaboratori în conducerea comunităților de români în Revoluție: Nicolae Bârlea, Iacob Bologa, Ioan Buteanu, Petru Dobra, Vasile Fodor, Iosif Hodoș, Ilie Măcelariu, Florian Micaș, Alexandru Papiu-Ilarian, Ioan Oros, Ioan Pinciu, Dionisie Pop Marțian, Samuil Poruțiu, Nicolae Solomon, Iosif Sterca-Șuluțiu, Dionisie Tobias, Amos Tordășianu. Tot în această perioadă îl cunoaște pe Nicolae Vlăduțiu, viitor prefect de legiune și pe Nicolae Mureșan, viitor tribun.

Impresionat de veștile despre programul generos al Revoluției care ajungeau până la el, Avram Iancu era nelipsit de la adunări publice și din cluburi unde erau puse în cauză privilegiile vechii societăți.

Curând, el și confrății lui s-au separat de colegii lor maghiari ale căror țeluri revoluționare se deosebeau de aspirațiile românilor. Tânărul stagiar jurist insista pentru un program de schimbări fundamentale care să-i scoată pe români din condiția umilitoare de iobagi, să-i facă stăpâni, fără despăgubire, pe loturile de pământ pe care le munceau de generații, națiunea lor să fie recunoscută ca egală cu celelalte națiuni transilvane, iar limba română să fie acceptată ca limbă oficială în administrație și justiție asemenea limbilor maghiare și germane.

Palatul de Justiție (Tabula Regia) Târgu Mureș

„A fost reprezentantul cel mai de seama al Revoluției române și un veritabil erou al poporului, ale cărui virtuți le-a făcut să strălucească peste veacuri, ca o pildă vie urmașilor iubitori de patrie și ca un izvor luminos de mândrie națională”.

Silviu Dragomir

Portretul lui Avram Iancu
(cancelarist la Târgu Mureș),
Mișu Popp - Muzeul de Artă, Brașov

„Iancul acesta e un om extraordinar; cu sânge rece, talentat; dar, când vorbește despre suferințele neamului său, e fanatic, îi scânteiază ochii și poți vedea într'înșii făclia aprinsă a revoluțiunii”.

*Paul Vasvâri la: Iosif Sterca Șuluțiu de Cărpeneș,
Biografia lui Avram Iancu, Sibiu,
Tipografia arhidiecezană, 1897, p. 12*

VALORILE MORALE, NAȚIONALE ȘI DEMOCRATICE ÎMPĂRTĂȘITE DE AVRAM IANCU

Farmecul fizicului său, curajul tineresc, analiza lucidă, exemplul personal de angajare până la sacrificiul suprem, toate la un loc l-au ridicat pe treapta cea mai înaltă a istoriei, dar și pe cea a creației.

*„Nu m-am luptat pentru cruci (decorații) și favoruri,
ci pentru eliberarea națiunii mele”.*

Avram Iancu a fost privit de populația românească asupra din Transilvania, și nu numai, ca un salvator. Românii îl numeau „crai al munților”. Iancu era convins că „nu cu argumente filosofice și umanitare veți putea convinge pe tirani, ci cu lancea, ca Horea”, el însuși fiind acela care a luat într-o mână lancea, iar în cealaltă steagul luptei, punându-se astfel în slujba neamului său.

„Tânărul blond, cu o „fizionomie simpatcă”, cu mustață și barbă roșie-aurie, cu trăsăturile psihice și morale ca: „inima bună și atrăgătoare”, „simț nobil”, „dor de libertate și independența națiunii sale”, cu cunoștințe „care-l făceau plăcut tuturor” și popular mai ales printre moși...Iancu „se pierde în durerile inimii sale și cântă libertatea poporului său”.

Iosif Vulcan

„Sub ocrotirea munților neînvinși, la lumina unui foc, țăranul din Vidra, Avram Iancu, și generosul boier muntean Bălcescu urzeau pentru întâia oară, pe urmele mortului de la Turda, Horia, visul unirii tuturor. Până târziu, după venirea rușilor în țară, el a fost un factor activ al echilibrului politic, chibzuit și desfăcut de prejudecăți, neavând alt punct fix în cugetarea lui decât soarta integrală a neamului”.

Octavian Goga

„Spiritul lui Avram Iancu străbate anii și va străbate multe secole de acum înainte, cel puțin atâta timp cât va exista poporul român și atâta timp cât se va vorbi românește, fiindcă el este erou național și este așezat de mult în panteonul național, acolo unde stau sfinții națiunii...”.

*Academicianul Ioan Aurel Pop,
președintele Academiei Române*

MILITANT PENTRU DREPTURILE ROMÂNILOR ARDELENI. INIȚIATOR DE PROGRAME IDEOLOGICE. ORGANIZATOR DE ACȚIUNI REVOLUȚIONARE

Avram Iancu a participat la consfătuirile pregătitoare a Adunării Naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848, unde a colaborat cu fruntași ai Revoluției, inclusiv cu Simion Bărnuțiu.

A participat în fruntea a 2000 de moși la Adunarea de la Blaj din 30 aprilie 1848, interzisă de contele Teleki,

Avram Iancu a mobilizat 10000 de moși pe care i-a adus la Adunarea Națională din 3/15 mai de la Blaj într-o perfectă stare de ordine și disciplină.

Dorințele românilor nu erau contrapuse aspirațiilor celorlalte națiuni transilvane. Dimpotrivă, mica nobilime radicală și naționalistă maghiară a fost cea care și-a fixat ca țel lichidarea celorlalte națiuni din Principat prin recunoașterea unei națiuni politice unice – cea maghiară – și o limbă oficială unică – limba maghiară. Liderii românilor au primit o grea lovitură când bătrânul împărat a sancționat unirea, obligându-i astfel să se opună și unui act imperial.

Într-adevăr, românii, care cu doar două săptămâni înainte (3/15 mai, la Blaj) se pronunțaseră împotriva unirii, au respins Decizia Dietei și au început rezistența, nesupunerea față de un act al statului sancționat de Împărat, concomitent cu trimiterea de petiții și delegații la Cluj și la Viena. Prețul deciziei lor a fost cumplit: comunități întregi de români din întregul areal de locuire au fost trecute prin foc și sabie.

Fruntașii comunităților de români au refuzat autorităților maghiare dreptul de a recruta tineri români pentru armata statului maghiar. A fost gestul care a declanșat conflictul deschis maghiaro-român.

Adunarea Națională de la Blaj. 3/15 mai 1848

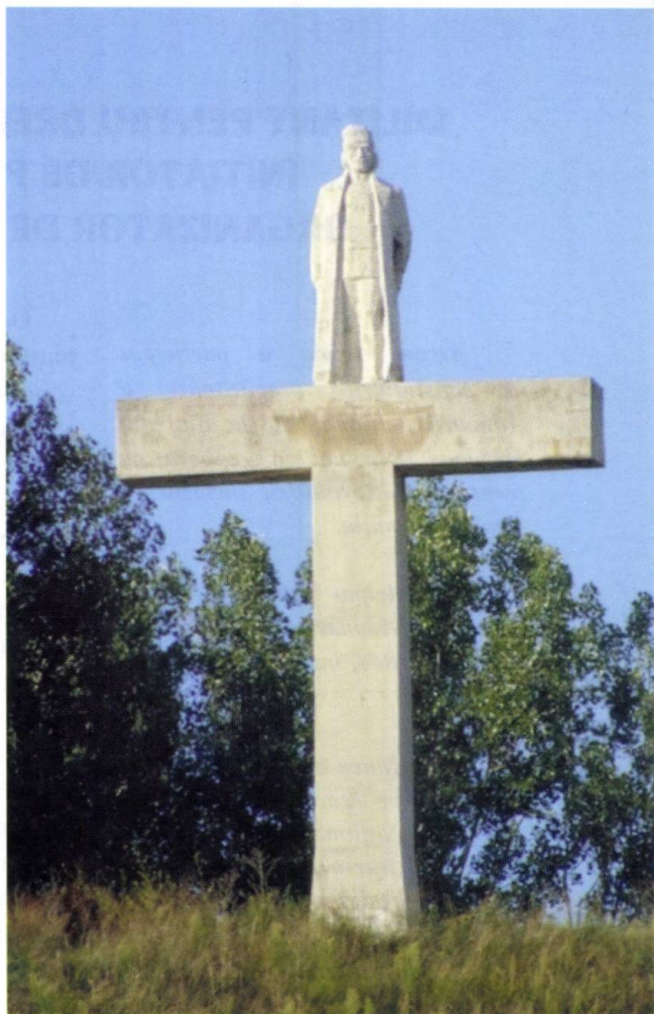

În comunitățile de români s-au organizat gărzii de autoapărare pentru a se proteja împotriva gărzilor naționaliste, detașamentelor de secuși și a Armatei ungare. În încercarea de a evita confruntările și de a ajunge la înțelegere, la Sibiu s-a constituit un Comitet de împăciuire, tolerat de generalul Puchner, comandant al Armatei imperiale din Principat.

Comitetul era compus din Nicolae Bălășescu, Simion Bărnuțiu, August Treboniu Laurian, Timotei Cipariu, Ioan Bran, Florian Micheș, Aaron Florian, Gavril Munteanu, George Barițiu, David Almășanu, Sava Popovici Bărcianu (tânăr avocat din Rășinari), frații Brote.

Pe lângă Comitetul român, Puchner a înființat un alt Comitet pentru apărarea țării, care se ocupa de probleme strict de ordin militar, compus din șase membri: doi români, doi sași, un ofițer de stat major și un membru al Comisariatului. Din partea românilor au fost cooptați A. Tr. Laurian și Gavril Munteanu și I. Bran și G. Barițiu, suplenți.

Evenimentele tragice din arealul transilvan din vara anului 1848 și mai ales din 1849 au scos în evidență rolul și calitățile excepționale ale lui Avram Iancu, cel care s-a afirmat ca adevărat conducător și erou al Revoluției, recunoscut de români, de imperiali și de dușmanii maghiari. Respectul lui față de Comitetul de împăciuire de la Sibiu, care recomanda moderație (în ciuda abuzurilor făcute de maghiari și de secuși), s-a păstrat, dar a fost pus la grea încercare după masacrul de la Mihalț (2 iunie 1848) unde grănicerii secuși au executat foc deschis asupra unei mulțimi de 2000 de români care apărau podul peste Mureș, ucigând 14 săteni și rănind alți 50. În ședința Comitetului la care a participat și Avram Iancu, unde s-a discutat despre acest incident și despre alte confruntări soldate cu victime, acesta a răspuns dur unui lider pro-unionist care arunca responsabilitatea masacrului în sarcina „tinerilor înfierbântați” care i-ar agita pe români. Or Avram Iancu era unul dintre cei care-i ajuta pe românii din comunități să se apere de abuzurile și silniciile extraordinare săvârșite de gărzile maghiare, grănicerii secuși și de armata republicană.

Crucea lui Avram Iancu de la Blaj, orașul care a găzduit Marea Adunare de la Blaj de la 1848. Sculptura este în formă de cruce, Avram Iancu pe litera T, literă ce reprezintă Transilvania.

A treia adunare de la Blaj

Pentru a răspunde situației critice în care se aflau comunitățile de români, la 3/15 septembrie 1848, a fost convocată a treia Adunare de la Blaj, care a durat 8 zile, la care Avram Iancu a participat în fruntea a 6000 de moți. Au fost de față 60000 de români din toată Transilvania, în ciuda amenințărilor comisarului Vay care a încercat să-i mituiască pe fruntași și să-i determine pe țărani să plece.

Dezbaterile din timpul celei de-a treia Adunări de la Blaj au coincis cu schimbarea atitudinii și raporturilor dintre Monarhia Habsburgică și Ungaria separatistă.

Cea mai importantă decizie a Adunării a fost decretarea înființării gardei naționale române.

Avram Iancu în mijlocul moșilor

„Câmpul Libertății și livezile din jurul Blajului fură acum din nou revărsate de mulțimea țăranilor români, cari veniră de astă dată înarmați cu armele, de cari dispuneau: puști, lănci și coase. De pretutindeni curgeau cetele de Români în spre această uriașă tabără, unde avea să se vorbească acum într'un limbajiu mai răspicat, decât în primăvară. Și într'adevăr conducătorii, în fruntea cărora sta însuși Simeon Bărnuțiu, formulau de astădată mai energic protestul în potriva" uniunii Ardealului cu Ungaria și ruperea de guvernul unguresc, pretinzând un guvern provizoriu pentru Transilvania, compus într'o proporție dreaptă din membri români, unguri și sași, dar și un fel de autonomie națională, cu o adunare și cu un comitet național. În loc de guvernul din Pesta ei spun, că dorește să stea în atârnare direct numai de împăratul și ministerul său, iar până la altă întocmire,..să primească poruncile mai înalte prin comandamentul militar din Sibiu”.

*Silviu Dragomir, Avram Iancu,
O viață de erou, p. 24.*

În 3-15 septembrie/ 15-27 septembrie 1848 Avram Iancu a inițiat, mobilizat românii din întreaga Transilvanie și a participat în fruntea a 6000 de moți la cea de-a treia Adunare de la Blaj unde s-a hotărât trecerea la rezistență armată față de maghiari și înarmarea comunităților de români.

Comandantul trupelor imperiale de la Sibiu, baronul general Puchner – care acum avea nevoie de români de partea lui – a aprobat înființarea armatei și i-a numit în funcțiile de prefecți (cu rang de general) pe liderii desemnați de Comitetul de împăciuire, între care: Avram Iancu, Ioan Axente Sever. Cea mai importantă și bine organizată legiune a fost Legiunea Auraria Gemina, înființată la 19 octombrie, condusă de prefectul Avram Iancu și viceprefecții Ioan Bălaș și Ioan Constantin Boeriu. Primele tabere de instrucție ale Legiunii Auraria Gemina, numite lagăre (loagăre) au fost înființate la Câmpeni, Bistra, Bucium și Măgina.

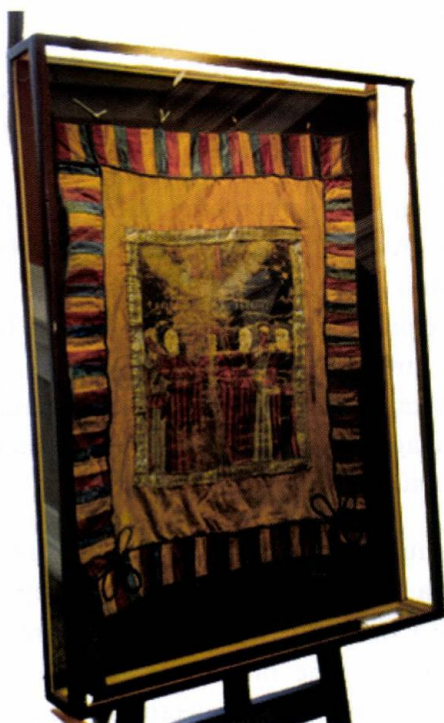

Avram Iancu, prefectul general și apărătorul Țării moților

Oastea românilor s-a organizat pe 15 legiuni după model roman antic, conduse de prefecti și subunități, conduse de tribuni și centurioni. Când încă nu era constituită Legiunea, Avram Iancu a fost solicitat și a participat cu 4.000 de luptători la operațiunile militare austriece de dezarmare a gărzilor maghiare pe direcția Teiuș-Cluj. La aceste operațiuni au participat mii de alți combatanți români. Sub presiunea forțelor austriece și a legionarilor români, la 20 noiembrie orașul Turda s-a predat, iar Iancu s-a întors cu oamenii săi la bazele din Apuseni.

La 29 noiembrie 1848 Avram Iancu a participat cu alți 1500 de luptători la luptele dintre austriece și maghiari în defileul de la Ciucea, apoi la Săcuieni (6/7 decembrie, unde au fost înfrânți), și Huedin. Românii din munți dar și cei din câmpie erau direct interesați în anihilarea gărzilor maghiare, extrem de violente. Iată cum descrie Prefectul Popovici acțiunile maghiarilor din Vințu de Sus:

Drapelul de luptă al Legiunii Auraria Gemina

Sigiliul Legiunii

„Locuitorii din această mare comună ungurească, înfiptă în inima românismului, s'au distins în expedițiile de jaf organizate contra satelor noastre. Înzestrați cu arme bune din partea guvernului, ei și-au înmagazinat cantități considerabile de cereale. Dar se pare, că la vestea despre ocuparea Aiudului de către Români, s'au speriat atât de mult, încât s'au refugiat aproape cu toții la Turda și în satele ungurești de pe valea Arieșului. Ei n'au uitat însă, ca mai întâi să omoare fără judecată pe „robii” români, pe cari i-au adus din expedițiile lor, și să le arunce cadavrele mutilate într-o groapă cu var din fața primăriei. Când au văzut Românii, cari au intrat la 13 noemvrie în Vinț, această nemaipomenită barbarie, e firesc să-și fi răzbunat. Vințul de Sus a ars complet în acea zi, ca o uriașă făclie la căpătâiul martirilor români. Dealtininteri atât Iancu, cât și căpitanul Gratz au constatat, că Vințul a fost aprins înainte de-a fi intrat gloatele române.”

Silviu Dragomir, Avram Iancu, O viață de erou, p. 32.

„Erau și bine păziți acești munți. Intrarea dinspre Zarand în munți o apărau prefectii de acolo Dobra și Buteanu, popa Oroza și alții. Cea dinspre Huedin tribunul Iosif Moga din Baia de Arieș și tovarășii săi tribuni Nicolae Corcheșiu și Clemente Aiudeanu din Câmpeni. Intrarea dinspre Turda dealungul Arieșului o apăra popa Simion Balint din Roșia, iar cea de la Zlatna și dealul mare prefectul Axente Severu. În mijloc, când la Abrud, când la Câmpeni sta Iancu și comandă ca un împărat, trimițând ajutoare, unde trebuia și amestecându-se și el în luptă când era primejdie”.

Revista Transilvania, anul LIII, septembrie 1922, nr. 9, p. 23

*Avram Iancu, prefectul Legiunii Auraria Gemina, comandant și lider militar al moșilor luptătorilor din Munții Apuseni
Avram Iancu, portret de Ion Costandea, 1848-1849*

S-au format 15 legiuni, cu un efectiv de 150.000 de luptători. Legiunea cuprindea 10.000 de luptători și era organizată pe tribunate (conduse de tribuni), centurii (conduse de centurioni) și decurii conduse de căprari. Cele 15 Legiuni au fost:

1. **Legiunea I Blasiana (Blăjeana)** – prefect Axente Sever;
2. **Legiunea II Auraria Gemina** – prefect Avram Iancu;
3. **Legiunea III de Câmpie** – prefect Vasile Macariu Moldovan;
4. **Legiunea V de Câmpie (a Turzii)** – prefect Vasile Turcu;
5. **Legiunea VI Submontana (Zlatnei)** – prefect Petru Dobra;
6. **Legiunea XII Mureș** – Florian Micaș; prefect Constantin Romanu Vivu;
7. **Legiunea Zarandului** – prefect Ioan Buteanu, ulterior Mihai Andreica;
8. **Legiunea Arieșului (Auraria et Salinae)** – prefect Simion Balint;
9. **Legiunea de Câmpie** – prefect Nicolae Vlăduțiu;
10. **Legiunea IV Campestre (de Câmpie)** – prefect Alexandru Bătrâneanu;
11. **Legiunea Sebeșului** – prefect Dionisiu Pop Marțian;
12. **Legiunea Erbacina** – prefect Juniu Eliseu Armatu;
13. **Legiunea Sibiului** – prefect Ioan Jovian Brad; Ioan Brote;
14. **Legiunea Hunedoarei (Ulpia Traiana)** - prefect Nicolae Solomon;
15. **Legiunea din Țara Bârsei și a Făgărașului** – prefect Ioan Bran Lemeny.

Statuia ecvestră a lui Avram Iancu din Câmpeni

Legiunile își fixau tabere de adunare și concentrare, numite lagăre (loagăre).

S-au organizat lagăre militare, astfel:

1. **Tabăra de la Câmpeni**, comandant prefectul **Avram Iancu**, ajutor tribunul Nicolae Cocheș. Aici a fost și Comandamentul Legiunii Auraria Gemina, aici s-au făcut planuri de atac și apărare, planuri de aprovizionare cu arme, muniții și alimente;
2. **Tabăra de la Gura Râurilor** (aproape de Câmpeni) comandant tribunul Iosif Moga;
3. **Tabăra de la Bistra**, comandant centurionul Alexandru Bistran (la 5 km Est de Câmpeni);
4. **Tabăra de la Bucium**, comandant vicecenturionul Dionisie Popovici;
5. **Tabăra de la Cricova**, comandant viceprefectul Simion Prodan;
6. **Tabăra de la Măgina** (aproape de Aiud), comandant viceprefectul Simion Prodan;
7. **Tabăra de la Ocoliș** (pe drumul dintre Turdul și Câmpeni), comandant prefectul Simion Balint;
8. **Tabăra de la Sâncrai**, (lângă Blaj) comandant prefectul Axente Sever.
9. **Tabăra de la Cricău** (condusă tot de Avram Iancu).

Despre calitățile și autoritatea de care se bucura Avram Iancu în rândul luptătorilor săi aflăm dintr-un raport al căpitanului Gatz către generalul Puchner:

„Eu mărturisesc sincer, că dispozițiile mele nu ar fi avut succesul norocos, iar unitatea în operațiuni nu s'ar fi putut realiza cu o masă nedisciplinată atât de mare, dacă n'ar fi fost Iancu, un spirit care pe toți îi înviează, un bărbat cu o popularitate nemărginită, pătruns de respect pentru înalta cărmuire și însuflețit de nobilul zel al națiunii sale. Iancu a sprijinit cu fapta străduințele mele și a supravegheat executarea precisă a ordinelor mele cu o grije meticuloasă, până în cele mai mici detalii.”

Silviu Dragomir, Avram Iancu, O viață de erou, p. 24

Cum spre sfârșitul anului 1848 atât ofensiva armatei maghiare cât și a detașamentelor de secui au fost stopate, iar Clujul a fost eliberat, generalul austriac Puchner a luat distanță față de români, considerând că nu mai are nevoie de ei.

La 19 și 20 ianuarie 1849 Iancu a convocat o conferință la Zlatna, la care au participat toți prefecții români pentru a conveni măsuri de răspuns după ce Armata ungară s-a re consolidat și a preluat inițiativa prin aducerea la comandă a generalului Josif Bem, recucerind aproape întreaga Transilvanie, cu excepția Munților Apuseni, dar și aici situația legiunilor era critică.

CONFRUNTĂRI ÎNTRE LEGIUNILE ROMÂNE ȘI ARMATA REPUBLICANĂ MAGHIARĂ

În martie 1849, legiunile române din Munții Apuseni erau complet înconjurate de către trupele ungare, dar au rezistat singure încercărilor de cucerire, întrucât Armata imperială era alungată din Transilvania. Un general maghiar (Janos Czech) aprecia că între decembrie 1848 și iulie 1849, moșii au ținut în șah aproximativ o treime din efectivele armatei maghiare din Transilvania (cca 10000 soldați), a căror lipsă a fost puternic resimțită în luptele duse de maghiari împotriva rușilor și austrieșilor.

Bătălia de la Sibiu

Confruntările din vara și toamna anului 1849 dintre români și maghiari s-au accentuat, concomitent cu încercările disperate ale maghiarilor - presați de trupele rusești și austriece revenite în Transilvania - de a-i convinge pe români să depună armele și, eventual, să lupte alături de ei.

La 6 mai 1849, pe timpul discuțiilor sub regim de armistițiu între prefectul Avram Iancu însoțit de tribunii săi, și deputatul Ioan Dragoș trimis de Kossuth, soldații maiorului Hatvani Imre au atacat Abrudul, au ucis și arestat luptători din legiune, dar Iancu a reușit să scape. Lăncierii conduși de Avram Iancu au răspuns o zi mai târziu, alungând trupele lui Hatvani, cu mari pierderi pentru ei. La 15 mai 1849 maiorul Hatvani a revenit și a ocupat din nou Abrudul, dar după trei zile trupele maghiare au suferit o înfrângere gravă: peste 5000 soldați au fost uciși și toată artileria a fost capturată. Moșii revoltați de comportamentul soldaților maiorului Hatvani au distrus mai multe case, i-au ucis pe maghiarii din oraș care opuneau rezistență și l-au suspionat pe deputatul Dragoș că i-ar fi atras în cursă pe fruntașii români pentru a-i aresta. A fost calificat trădător și ucis.

Hotărât să lichideze cu orice preț rezistența moșilor, la 8 iunie 1849, generalul Bem l-a trimis pe colonelul Farkas Kemeny împotriva românilor din Munții Apuseni cu o forță militară puternică de peste 4000 soldați, 19 tunuri și 4 baterii de rachete. A avut loc a treia bătălie de la Abrud, începută la 11 iunie și încheiată la 17 iunie. Și de această dată legiunea condusă de Iancu a ieșit victorioasă, trupele maghiare, încercuite la Abrud, au abandonat orașul lăsând în urmă 500 soldați morți în luptă, prefectul Avram Iancu luptând tot timpul în mijlocul lăncierilor lui.

Un episod similar s-a petrecut între 2 și 4 iulie 1849 când moșii din Legiunea prefectului Avram Iancu, s-au luptat cu trupele maghiare conduse de Velics Karoly, care atacau dinspre Aiud. Tribunii Fodor și Șerban au zădărnicit și această încercare a maghiarilor.

La terminarea războiului, Imperiul și-a restabilit autoritatea în întregul teritoriului așa încât românii se așteptau ca Guvernul de la Viena să-și respecte cuvântul dat față de românii loiali. La solicitarea trimișilor imperiali de la Sibiu, Iancu a fost de acord să desființeze legiunile și gărzile și să depună armele.

Impresionat de atitudinea eroică și de puterea de rezistență a moșilor din Legiunea Auraria Gemina, la începutul lunii august 1849 Avram Iancu a fost invitat de către generalul rus Lüders la Alba Iulia, pentru a-l cunoaște. Cu această ocazie Iancu constată aversiunea comandantului austriac al Cetății, colonelul August, care se afla sub influența minciunilor scornite de căpitanul austriac Ivanovici, fost ofițer de legătură pe lângă Legiune în toată perioada războiului, așa încât întâlnirea nu a avut loc.

Din păcate, în chestiunea acordării drepturilor promise, Avram Iancu – și odată cu el – fruntașii români au trăit o mare dezamăgire: imperialii nu erau dispuși să satisfacă românilor cererile lor îndreptățite așa cum obținuseră deja sașii și sârbii din Voievodina.

Aceasta l-a marcat pe eroul din Țara moților pentru tot restul vieții. Trimișii imperiali în Transilvania, Wohlgemuth, Clam Gallas și Bach, au desconsiderat cu totul contribuția românilor la cauza Monarhiei; mai mult, pentru diferite motive fruntașii românilor erau acuzați de pactizare cu Guvernul Kossuth.

A fost momentul în care Avram Iancu a tras o concluzie amară:

„Maghiarii ne dușmănesc, iar austriecii ne disprețuiesc!”

Transilvania eliberată se organizează după noile principii: funcționarii aleși provin în principal dintre români, populația majoritară, și sunt numiți fără rezerve de reprezentantul Vienei, generalul Puchner; limba utilizată în administrație era limba română. Practic Transilvania era organizată ca o țară românească.

Această realitate a durat foarte puțin, întrucât Armata maghiară, condusă de generalul Bem, a reușit să reocupe regiuni întregi din Transilvania.

Românii sunt convocați la a patra Adunare națională, la Sibiu, 28 decembrie 1848. Românii contestă unirea cu Ungaria și cer confirmarea de către Împărat a unui conducător al Ardealului dintre români, asemănător banului Croației, ales dintre croați;

Ianuarie 1848, armata insurgentă maghiară trece la reocuparea Ardealului: ocupă Clujul, Târgu Mureșul, ajunge la Sibiu 21 ianuarie; cucerește Blajul, la 11 ianuarie 1849.

La 2 februarie 1849 trupele ruse din Țara Românească sunt chemate de autoritățile transilvane (imperiali, români și sași) și, intră în Brașov, iar la 4 februarie ajung la Sibiu și angajează lupta cu armata generalului Bem pe care-l scot din Ocna Sibiului și-l împing spre Sebeș. După o nouă luptă la Simeria, pe 9 februarie 1849, generalul Bem învinge, se întoarce și ocupă Sibiul la 11 februarie. Comitetul român se refugiază în Muntenia, urmat de armata lui Puchner. Armata maghiară intră în Făgăraș și, la 20 martie, pătrunde în Brașov.

***„Pretențiile noastre sunt sfinte,
precum e sfânta dreptate și noi românii
vom fi gata a le apăra cu orice preț”.***

Bătălia de la Simeria

La 21 martie Transilvania era, din nou, administrată de maghiari cu excepția Apusenilor și cetății Alba. Românii rezistă cu greu în munții, încercuți și înfometăți.

Situația se schimbă după un nou Acord austro-rus. Armata rusă intră în Ungaria pe 18 iunie și în Transilvania pe 19 iunie, condusă de generalul rus Alexandr Nicolaevici Luders, cu 26000 de soldați și 56 de tunuri.

Bem și maghiarii pierd pe rând Brașovul, Sibiu, Sighișoara și pleacă spre Simeria.

La 31 iulie Bem este învins lângă Sighișoara, scapă și se prezintă la Arad unde Guvernul maghiar se refugiase, iar la 9 august asistă la înfrângerea Armatei republicane la Timișoara. Guvernul maghiar (fără Kossuth, care fugise) capitulează la Șiria, lângă Arad, la 13 august 1849.

*Ioan Buteanu, prefect al Zarandului,
pictură de Barbu Iscovescu*

Concomitent cu luptele dintre imperiali, ruși și insurgenții maghiari, au luat loc confruntări între legiunile de români și armata maghiară.

- 21 februarie 1849, trupele maiorului Csutak Kalman ocupă Baia de Criș și Brad;
- 26 februarie 1849, bătălie de 6 ore între 600 de honvezi de la Gilău. Ungurii pierd 6 morți și un număr necunoscut de răniți, românii pierd 6 morți;
- 27 februarie – bătălia dintre honvezi și luptătorii din Legiunea prefectului Balint, la Bedeleu și Valea Poienii. După 4 ore ungurii sunt respinși. Pierd 15 morți;
- 22 martie – 1300 voluntari unguri atacă legiunea prefectului Balint între Dealul Mâșca și Valea Iarei. Legiunea română se apără până când termină munițiile, apoi se retrage;
- 27 martie – Trupele de asediu ungare încep bombardamentul asupra cetății Alba Iulia;
- 28 martie, Prefectul Axente Sever vine în apărarea cetății Alba Iulia;
- 13 aprilie, 1500 voluntari unguri pornesc din Cluj și din Turda și atacă trupele prefectului Balint;
- 15 aprilie, Prefectul Axente Sever atacă Geoagiu și capturează depozitele de hrană ale inamicului;
- 27 aprilie – 1000 luptători moți sparg încercuirea și introduc în cetatea Alba Iulia provizii și muniții;
- 6 mai – 19 mai – Abrud. Confruntările în două bătălii dintre maiorul Hatvani și trupele lui Iancu la Abrud, în timpul negocierilor cu deputatul Dragoș. Pierderi grele ale ungurilor și ale românilor;
- 3 iunie – luptă grea la Teiuș între milițiile române și insurgenți. Românii sunt forțați să se retragă după ce pierd 31 oameni;

- 11 iunie – baronul Kemeny intră în Abrud, lăsat în mod deliberat de către români să intre singur în capcană. Baronul Kemeny somează pe Avram Iancu să predea armele, însă acesta refuză categoric;
- 13 iunie – lupte grele în jurul Abrudului împotriva trupelor lui Kemeny;
- 6 iulie – Vasvari pornește spre munți cu o trupă puternică, 3000 oameni, 300 pionieri pentru deschiderea drumurilor în munți, cu cinci tunuri. Românii rezistă cu 450 combatanți, dintre care 120 au arme de foc. susținuți inclusiv de către femeile din zonă, care iau parte activă la apărare. La Fântânele trupa maghiară este surprinsă în ambuscadă de către români. Vasvari este ucis, la fel ca majoritatea ofițerilor și cca 800 soldați. Se fac și capturi importante: 400 puști, 2 tunuri de munte de 2 pfunzi și jumătate, cai echipament militar;
- 24-25 iulie – Axente Sever atacă în direcția cetății Alba Iulia cu scopul de a rupe încercuirea acesteia de către maghiari. Avangardurile maghiare sunt respinse. Atacat de forțe superioare maghiare Axente Sever se retrage puțin, apoi primind întăriri revine la contraatac și inamicul se retrage. Românii capturează depozitele maghiare de alimente de la Teiuș, Bărbant și Secaș. În timpul luptelor românii au fost susținuți de artileria garnizoanei Alba Iulia și de o ieșire a garnizoanei. Trupele austriece au fost conduse de locotenentul Rusz și de locotenentul major Verindean, români de origine;
- 26 iulie – Axente Sever intră primul în cetatea acum deschisă, Alba Iulia;
- 27 iulie – cetatea Alba Iulia este considerată despresurată și asediul maghiar este ridicat.

Pierderile în rândul luptătorilor din legiunile române au fost de 6000 de oameni. Nu s-au luat în calcul uciderile săvârșite de trupele maghiare în comunitățile slab apărate de români.

*Avram Iancu, Litografie
Ioan Costandea, 1850*

Avram Iancu, Octavian Beu, 1944

Începând cu februarie 1850 mai mulți fruntași români iau calea Vienei, încercând să ajungă la Împărat pentru a-l convinge de adevăr și de dreptatea pentru care românii s-au luptat în folosul Monarhiei.

Avram Iancu a plecat și el la Viena pentru același motiv fiind întâmpinat peste tot cu entuziasm: la Beiuș, la Oradea, la Pesta (primit de generalul Haynau, care l-a prezentat ofițerilor austrieci din suita sa).

Pe 8 martie 1850 a ajuns în Capitala Imperiului și a fost primit de Franz Ioseph, pe care l-a salutat în limba latină. Împăratul i-a recunoscut meritele, l-a lăudat pentru calitățile lui, dar pentru români nu și-a luat niciun angajament ferm. Nici de la miniștri importanți ai Guvernului n-a obținut decât promisiuni vagi. A revenit acasă, dezamăgit, fără să fi obținut altceva decât promisiuni fără acoperire.

În august Avram Iancu a plecat din nou la Viena, cu o delegație, să-i convingă pe imperiali să acorde drepturile promise românilor, dar din nou s-au obținut doar promisiuni goale și amânări.

În semn de protest Avram Iancu a refuzat decorația acordată de împărat, un gest de sfidare nemaîntâlnit față de Monarhie.

La începutul anului 1851, el a fost chemat în mod repetat la prefectul poliției din Viena pentru a declara dacă acceptă sau nu decorația acordată, pe care o refuzase de mai multe ori în anul 1850. Iancu a expus din nou motivele pentru care refuză medalia austriacă[1].

Declarația sa a fost considerată ofensatoare pentru împărat, deși motivația era pertinentă:

„să se decoreze mai întâi națiunea cu împlinirea promisiunilor”.

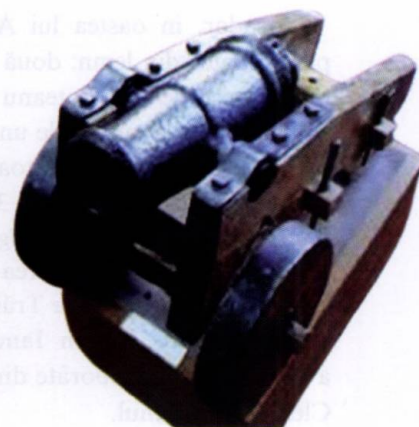
La scurt timp după aceasta i s-a pus în vedere să părăsească Viena în termen de 8 zile, la fel cum au pățit și alți fruntași români din delegație. Iancu a plecat din Capitala Imperiului înaintea termenului, la 21 februarie 1851, pentru totdeauna.

[1] Țarul Rusiei a trimis 34 decorații pentru a fi acordate celor cu merite deosebite în timpul războiului. Pentru Avram Iancu el a trimis Ordinul Sf. Stanislav dar autoritățile austriece de la Sibiu au cerut să i se dea o medalie în rang mai mic: Ordinul Sf. Ana, clasa a II-a. Împăratul i-a oferit și el o decorație - Crucea de aur pentru merite, cu coroană -, alta decât cea propusă inițial: Ordinul austriac "Corona de fier" clasa a III-a, pentru care ar fi fost și înnoobilat. Avram Iancu a primit decorația rusească dar a refuzat-o pe cea austriacă.

TUNURILE LUI AVRAM IANCU

Col. (rtg.) prof. univ. dr. Gheorghe Bichicean

Tunurile, o necesitate pentru apărarea revoluției. Apărarea revoluției de la 1848-1849 din Transilvania a înscris în istoria națională cele mai înălțătoare momente ale desfășurării ei. În fața singurei alternative ce i-a rămas, lupta armată, Avram Iancu a reușit, în mare parte din resurse proprii, să organizeze și înzestreze oastea care a dat strălucire crezului poporului român. Dacă oștenii și comandanții - prefecți, tribuni, centurioni și decurioni -, majoritatea fără o pregătire militară prealabilă, s-au format în vâltoarea luptelor, lipsa armelor de foc ori numărul mic și calitatea lor precară au constituit o mare problemă [2].

Lipsa tunurilor s-a resimțit mai puternic la începutul luptelor din toamna anului 1848. Prefectul Simion Balint amintea „catastrofa tragică din comuna Târnava” în primele zile ale lunii noiembrie 1848: „tribunii Telechi și Nemeș cu poporul înarmat, comandat de locotenentul Clima, ce avea și câțiva soldați grăniceri”, erau lipsiți nu numai de cavalerie, ci și „de orice artilerie care să-i sprijinească operațiunea”[3]. Această situație i-a impus lui Avram Iancu să pună în aplicare ideea îndrăzneță de a fabrica tunuri în ateliere proprii. Se apreciază că Avram Iancu a dispus de 10-15 tunuri, confecționate din lemn, întărite cu cercuri de fier, precum și de tunuri turnate din fier și aramă. Concret, ar fi avut 4 tunuri din fier, 2 din aramă, iar celelalte din lemn de frasin, cireș, brad sau stejar. Fabricarea tunurilor a prins viață în atelierele din Abrud, Bucium și Câmpeni. Acolo, meșteri pricepuți au lucrat tunurile atât de necesare lui Iancu, la început din lemn, apoi din metal.

Valorificarea izvoarelor, studiilor și lucrărilor existente a oferit informații despre confecționarea tunurilor în atelierele locale - când, de cine și din ce fel materiale (lemn, metal) -, despre primirea ori capturarea unor tunuri în timpul luptelor și folosirea lor în bătălii. Izvoare indirecte atestă plata unor meșteri care au lucrat la tunuri, plata pentru găzduirea acestora, cumpărarea pulberii necesare și a altor materiale necesare în procesul fabricării sau transportului tunurilor.

Ordonarea cronologică este un indicator important pentru cunoașterea evenimentelor. La 12 octombrie 1848, într-o scrisoare trimisă din Cricău preotului tribun Nicolae Fodor, Avram Iancu îi cerea să intervină cât se poate de repede „la domnul popa Balint”, ca să-i trimită „praf ... pe sama tunurilor”[4]. Revenit la Câmpeni, Iancu a plecat destul de repede spre Huedin-Ciucea, cu 1500 de oameni și 2 tunuri din lemn[5]. Câteva zile mai târziu, la 19 octombrie, prefectul Prodan Probu îi scria, de la Abrud, lui Axente Sever că a cerut Comitetului să-i trimită „miliție regulată și tunuri”, în vederea apropiatelor lupte de la Aiud[6]. Totodată, îl ruga să fie pregătit cu „miliția și tunurile” pe care le avea la Blaj, pentru a-i putea veni în ajutor, dacă va fi necesar. La începutul lunii noiembrie 1848, s-au desfășurat lupte în zona localității Huedin. Atunci, prefectul Ion Buteanu i-a trimis „ca ajutor militar” colonelului Losenau, comandantul trupelor austriece, „un despărțământ al armatelor sale din 3000 de oameni și 2 tunuri din lemn[7], sub comanda tribunilor Dionisie Darabant și Ioan Corcheșiu”. Cele 2 tunuri au fost folosite în lupta de la Zam-Sânt Craiu, în 7 noiembrie 1848. În aceeași lună, Axente Sever scria din Blaj în Cecălaca lui Constantin Romanu: să reziste atacurilor, „să se țină bine” și apoi să se retragă spre Iernut, unde va primi ajutorul de la Mediaș, între care „și vreun tun”[8].

[1] A se vedea: Gheorghe Bichicean, Contribuții privind tunurile în oastea lui Avram Iancu, în „Restituiri”, anul. II, nr.2, Deva, 1994, pp. 61-73. Idem: Ateliere și meșteri în lucrarea și turnarea tunurilor, în oastea lui Avram Iancu (1848-1849), în „Restituiri”, vol. V, Deva, 1997, pp. 49-58.

[2] Radu R. Rosetti, Un episod din anii 1848-49 în Transilvania, în „A.I.I.N.” Cluj, IV, 1926-1927, pp. 92-97.

[3] Raportul despre faptele oastei romanesci, care a stat sub comanda lui Simion Balint pe timpul războiului civil din Transilvania în anii 1848-49, în „Două raporturi ale acelor Prefecți de legiuni Romanesci, cari în anul 1848-49 au susținut luptele cu insurgenții unguri până la reîntoarcerea trupelor imperiale în Transilvania”, Editura Observatorului, tipografia lui W. Krafft, Sibiu, 1884, p. 2.

[4] Documente din revoluția de la 1848-49, publicate de Silvestru Moldovan, în „Gazeta Transilvaniei”, Anul LIV, nr.120, 1891, p. 1.

[5] E. Hulea, Despre tunurile lui Avram Iancu, în „Apvlm”, XX, Alba Iulia, 1982, p. 270

[6] Șt. Manciulea, Scrisori și acte privitoare la mișcarea revoluționară a Românilor din Ardeal și Ungaria în 1848-49 (Din arhiva lui Ladislau Csányi), în „A.I.I.N. Cluj, IV, 1926-1927, București, 1929, p. 295.

[7] Raportul lui Avram Iancu, prefect al unei legiuni romanesci, Editura Redacției „Observatorul”, tipografia lui W. Krafft, Sibiu, 1884, pp. 10-11.

[8] S. Dragomir, Studii și documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848-49, Vol. II, Sibiu, 1944, pp. 499-500.

Așadar, în oastea lui Avram Iancu existau cu certitudine în lunile octombrie-noiembrie 1848, patru tunuri din lemn: două cu care a participat la luptele din zona localității Huedin și două care au fost trimise de Ion Buteanu colonelului Losenau, în vederea acțiunilor militare. În aceeași perioadă, Axente Sever dispunea de un număr neprecizat de tunuri, cel puțin două, cu care putea veni în sprijinul altor detașamente luptătoare. Informația care apărea în *Sibenbürger Bote* (nr. 34/1 martie), Hermannstadt, 1850), că la 30 noiembrie 1848 Avram Iancu dispunea de 2 tunuri din fontă și 4 tunuri din lemn (*4 hölemen 6 pfündigen und 2 einpfündigen eisemen*)[9].

Tunurile din compunerea Legiunii „Auraria Gemina”, comandată de Avram Iancu, sunt amintite cu ocazia luptelor de la Trăiniș, din jurul Huedinului, la 7 decembrie 1848[10]. Încălcând înțelegerea încheiată între Avram Iancu și colonelul Losenau privind sprijinul militar, căpitanul Ivanovich a ordonat să fie coborâte din culmea Trăinișului 2 tunuri din lemn ale moșilor comandanți de tribunul Clement Aiudanul.

Despre lucrarea tunurilor

Primele tunuri lucrate pentru legiunile lui Avram Iancu au fost din lemn. George Barițiu scria: în lipsa turnătorilor pentru tunurile din metal, românii au sfredelit „*tunuri din groși de brad mai elasticu*”[11] ori au îmbinat țevi din lemn de cireș, frasin sau stejar[12]. Ion Ciurileanu scria că aceste tunuri „*erau mai lungi decât un stânen*”, iar pentru a le da rezistență, țevile lor erau strânse „*cu verigi de fier*”, numărul ajungând la „*12-16 cercuri de strângere*” pentru un tun[13]. Fiind ușoare, pentru a rezista șocului pe timpul tragerilor, se fixau cu lanțuri. Însă cu astfel de tunuri nu se puteau trage mai mult de 10 lovituri, pentru că lemnul fie lua foc, fie crăpa[14].

La Câmpeni au fost fabricate primele tunuri din lemn. Cele dintâi menționi datează din 24 decembrie 1848, când meșterul Hriza Lup, „*lucrător de fier*”, confirma că a primit „*2 zloți, zece cruceri în Argint*”, pentru că a lucrat patru zile în Câmpeni la fabricarea tunurilor[15]. Hriza Lup a lucrat acolo o lungă perioadă de timp, „*până în anul următor*”. Pe o chitanță datată la 5 februarie 1849, meșterul confirma că a primit „*3 R. în argint pentru 5 zile lucru la tunuri*” cu materialul și lucrătorii lui[16]. Țevile din lemn, probabil și „*scaunul*” de fixare de care vorbește Rubin Patiția[17], adică afetul, ca și și roțile, erau lucrate de meșteri lemnari, iar Hriza Lup și lucrătorii săi aveau sarcina de a lucra ferecăturile la țevi, roți și sistemul de fixare la afet.

Unul dintre meșterii pricepuți în lucrarea tunurilor din lemn a fost Nicolae Mucea, din Sohodol[18]. El se afla la Câmpeni în acea perioadă și lucra cu Hriza Lup. Tunurile din lemn lucrate de ei „*erau de modelul celor făcute în Bucium*”, fiind lungi tot de un stânen[19]. Deși Nicolae Mucea este amintit ca fiind și unul din meșterii care au turnat la Câmpeni tunuri de aramă, el a început prin a lucra tunuri din lemn. Lucrând la turnarea tunurilor din aramă, Nicolae Mucea a constatat reaua credință a unui meșter sas căruia i s-a încredințat lucrarea. Evocând metoda folosită de Avram Iancu pentru intimidarea meșterului, Rubin Patiția amintește existența a 3 tunuri de lemn, care au fost probabil lucrate de Nicolae Mucea în aceeași perioadă [20].

[9] *Sibenbürger Bote*, nr. 34 (1 martie), Hermannstadt, 1850, p. 161.

[10] Raportul lui Avram Iancu..., p. 14. Rubin Patiția, Tunurile lui Iancu, în „Românul”, I, nr. 80, Arad, 1911, p. 3.

[11] G. Barițiu, Părți alese din Istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă, vol. II, Sibiu, 1890, p. 544.

[12] S. Dragomir, Avram Iancu, Ediția II, București, 1968, pp. 136, 234. H. Ursu, Avram Iancu, București, 1966, p. 137.

[13] Istoria românilor, București, 1977, pp. 65-66. L. Loghin, C. Ucrain, Aspecte militare ale revoluției din 1848-49 în Transilvania, București, 1970, p. 25.

[14] I. Ciurileanu, Fragmente istorice din anii 1848-1849, București, 1887, p. 27.

[15] G. Barițiu, op. cit., p. 544.

[16] Gazeta Transilvaniei, LIV, nr. 131, 1891, p. 1: „Chitanțe”, poziția 26.

[17] Ibidem, p. 2: „Chitanțe”, poziția 18.

[18] Rubin Patiția, Tunurile lui Iancu, în loc. cit.

[19] S. Dragomir, op. cit., p. 234.

[20] C. Diaconovich, Enciclopedia română, vol. I, Sibiu, 1898, p. 687.

[20] Rubin Patiția, Tunurile lui Iancu, în loc. cit.

Lungimea țevii era de aproximativ 2 metri, iar pentru scobire se foloseau sfredele de diferite dimensiuni, cu coada lungă de aproximativ 2,5 metri.

După lupta de la Trăianuș, văzând efectul mic, mai ales de ordin moral al tunurilor din lemn și fragilitatea lor, pentru că „după 5-6 pușcături crepau sau se aprindeau”, Avram Iancu a hotărât „vărsarea unor tunuri de metal de calibru mic”[21]. Astfel, s-a ajuns la turnarea primelor tunuri din metal, la început din fier, la atelierele din Bucium sub supravegherea tribunului Ioan Șuluțiu. La 2 ianuarie 1849, într-o scrisoare trimisă la Câmpeni tribunului Nicolae Corcheș, în lipsa lui Avram Iancu, Ioan Șuluțiu anunța că „la Bucium îs tunuri în lucrare belechuite cu lemn”, din care vor fi gata două în timp scurt, „până marți”[22]. Țevile din fier urmau să fie fixate pe afete de către Andrei Olajos și Jozsef Obweiger, la Abrud[23].

George Barițiu consemna că în aceeași perioadă au încercat și secuii să lucreze tunuri din lemn și din metal[24]. Aron Gabor a încercat să facă tunuri din lemn după modelul celor din metal. Apoi, vrând să toarne și tunuri din fier, a mers în satul Füle, la turnătorii românului Nicolae Zarafu. Acolo s-au turnat 2 tunuri și un număr de ghiulele. Un alt secu, Thuroczi, de profesie notar, ar fi turnat un tun din arama unor căldări, vase „și altă arămarie”. Țeava, compactă, ar fi fost ulterior sfredelită. Dar este puțin credibil să se fi folosit un astfel de procedeu fără specialiști.

În atelierele meșterilor care au turnat tunuri pentru Avram Iancu, procedeele au fost împrumutate din tehnica turnării clopotelor. Informațiile atestă că la început au fost turnate tunuri din fier. Asupra procedurii de turnare nu există controverse în istoriografie, dar opiniile cu privire la forma finală a acestora sunt diferite[25]. Eugen Hulea aprecia că tunurile „din fier vărsat” erau ulterior „belechuite cu lemn”, adică țeava era căptușită în interior cu lemn! Această soluție „se încerca pornind, probabil, de la ideea că înlocuind inelele de fier - întrebuițate până atunci la tunurile din lemn - cu un înveliș exterior de metal compact, se va spori rezistența tunurilor la explozie[26]. Hulea îl numește pe Ioan Șuluțiu ca inițiator al acestui „experiment de la Bucium...de factură tehnică originală”, dar ale cărui rezultate practice nu se cunosc.

Despre tunurile turnate „la mașina lui Slakovics” știm că aveau lungimea de aproximativ doi metri (un stângen), erau „largi de 6 țoli și de groase mai de un țol”[27]. Adică aveau calibrul de aproximativ 150 mm și grosimea țevii de 25 mm ceea ce, pentru micul atelier de la Bucium, cu mijloacele de care dispunea, era o mare realizare. De aceea, căptușirea țevii cu lemn pare lipsită de orice explicație tehnică și importanță practică. În ceea ce privește fixarea unor manșoane de lemn pe țeava metalică, probabil se urmărea ca acestea să preia vibrațiile în timpul tragerii, asigurând stabilitatea tunului.

Despre finalizarea fabricării acestor tunuri și folosirea lor în luptă nu au fost transmise informații, iar tunurile din metal se foloseau în continuare împreună cu cele din lemn. La 20 ianuarie 1849, după ce-i trimisese ajutor militar lui Ion Buteanu, Avram Iancu menționa că acesta dispune de 600 de pușcași și „trei tunuri de lemn”, pe care le avea dinainte.

Când la Bucium a început turnarea tunurilor din fier, materialul era suficient, astfel că se puteau face 30 de tunuri. Cu toată importanța atelierelor din Bucium, cel mai mare atelier a rămas la Câmpeni. Direct sau indirect, documentele atestă cheltuielile făcute pentru fabricarea tunurilor de aici: la 28 decembrie 1848, Ioan Marcu, locuitor în Câmpeni, a primit 20 florini de argint vânzând o căruță „pe sama tunurilor”[28]; la 5 februarie 1849, în afara banilor plătiți lui Hrița Lup „pentru lucru în cinci zile la tunuri”, au mai fost plătiți 54 „creștari de argint” pentru materiale necesare la lucrarea tunurilor[29].

**Tunurile din lemn
aveau țeava scobită
într-o bucată
din lemn gros
de brad,
ferecată cu 10-12
cercuri de fier
sau făcută
prin îmbinarea
a două jumătăți
de trunchi,
scobite și ferecate,
probabil când lemnul
era de esență tare
(stejar sau frasin).**

[21] Ibidem.

[22] Gazeta Transilvaniei, LIV, nr. 131, 1891, p. 2: „Chitanțe”, poziția 21.

[23] S. Dragomir, op. cit., p. 234.

[24] G. Barițiu, op. cit., p. 333.

[25] E. Hulea, op. cit., pp. 272-273.

[26] Ibidem.

[27] Gazeta Transilvaniei, LIV, nr. 131, 1891, p. 2: „Chitanțe”, poziția 21.

[28] Ibidem: „Chitanțe”, poziția 28.

[29] Ibidem: „Chitanțe”, poziția 18.

Un progres evident a avut loc în luna februarie 1849, când a început turnarea tunurilor din aramă la locul numit „*troaşul Chitului*”, de la periferia Câmpenilor[30]. Metalul, topit în căldări pe cuptoare mari, se turna în forme de lut de către un meşter sas, clopotar din Abrud, prin procedeul „*ceara pierdută*” (cire perdu). Tehnica de turnare prin această metodă este complexă, schimbarea şi controlarea temperaturii de ardere fiind foarte importante. În acest fel se prevenea crăparea modelajului de argilă. Deoarece meşterul sas a încercat să-i înşele pe români în privinţa priceperii sale de a fabrica tunuri şi a risipit intenţionat multă aramă, a fost constrâns să reia turnarea tunurilor legat fiind de țeava unui tun din lemn, care urma să tragă! Speriat, meşterul a turnat în două zile 2 tunuri bune, folosind materialul rezultat din topirea unor clopote, lucrare la care au mai participat „*cinci fauri, cu cinci foi*”[31]. Este posibil ca după turnarea acestor tunuri el să fi fost înlocuit cu Andrei Olajos, despre care se vorbea că era „*vărsător de aramă*”. La 12 februarie 1849, locuitorul Gheorghe Tioc din Câmpeni adeverea printr-o chitanţă că a primit 35 florini, contravaloarea găzduirii în locuinţa sa, timp de o lună de zile „*a doi fabricanţi de tunuri*”[32]. În această perioadă lucra la Câmpeni şi Andrei Olajos, care primea la 19 februarie 15 florini de argint şi un galben de aur „*în plata... pentru lucrarea tunurilor*”[33]. Nu se cunoaşte exact câte tunuri turnase, pentru care a primit suma de bani.

La 21 februarie, Ion Buteanu îl înştiinţa printr-o scrisoare pe Nicolae Corcheş că i-a trimis „*două clopote şi două căldări*”, pentru ca Olajos să toarne tunurile necesare[34]. Supravegherea turnării tunurilor a revenit „*maiorului de gloată*” Corcheş. S-au turnat 3 tunuri, dintre care două vor fi folosite, al treilea sfărâmându-se în procesul fabricării.

Câteva întrebări

O primă problemă o ridică originea şi cantitatea materialului folosit pentru turnarea tunurilor. Sunt date care confirmă că Ion Buteanu a trimis două clopote. Materialul fiind insuficient, Avram Iancu a ordonat demontarea clopotelor de la unele biserici din Bucium, Brad, Câmpeni şi din alte localităţi, şi rechiziţionând încă „*14 măji de aramă*”[35] de la administraţia eparhială din Baia de Arieş[36]. Cu prilejul audierii sale din 26 septembrie 1865, N. Corcheş a declarat că din materialul existent nu s-au putut turna decât două tunuri, iar pentru cel de-al treilea „*s-au topit clopotele de la biserica greco-orientală din Câmpeni*”[37]. Rubin Patiţia scria că „*s-au adus la Câmpeni nişte clopote şi s-au aruncat şi de la biserica gr. or. din Câmpeni din turn un clopot din cele patru, câte avea*”[38]. Materialul rămas după turnarea primelor două tunuri s-a amestecat cu cel al clopotului din Câmpeni, dar tunul nu a reuşit. Metalul rămas a fost îngropat abia în luna iunie, când trupele comandate de Kemény Farkas înaintau spre Câmpeni, aşa cum reiese din mărturia altui contemporan al evenimentelor.

A doua problemă care se pune priveşte numele specialistului în turnarea aramei, care a lucrat la fabricarea tunurilor. Aceştia sunt meşterul sas, de care aminteşte Rubin Patiţia, Andrei Olajos şi Nicolae Mucea. În opinia noastră, este sigur că într-o primă perioadă a lucrat un meşter sas - cel amintit de Rubin Patiţia - în acelaşi timp cu N. Mucea, apoi Andrei Olajos, a cărui activitate nu poate fi pusă la îndoială. Alături de ei apare şi numele lui Nicolae Mucea, descris ca un meşter deosebit de iscusit în fabricarea tunurilor din lemn, apoi şi ca turnător de aramă, probabil ajutându-l pe Olajos.

Multiple cauze, între care greutatea cu care se obţinea materialul necesar turnării tunurilor, pulberea şi „carteciurile”, precum şi intensificarea acţiunilor de luptă, au împiedicat continuarea fabricării acestora. Datorită acestor cauze, Avram Iancu va face demersuri pentru a primi sau cumpăra tunuri.

Tot în această perioadă au fost capturate de la trupele maghiare cele mai multe tunuri[39]. La 19 februarie 1849, Avram Iancu i-a cerut căpitanului Albert Czirka să intervină pe lângă colonelul August, comandantul fortăreţei Alba-Iulia, pentru a-i fi trimise arme şi muniţie.

[30] Rubin Patiţia, Tunurile lui Iancu, în loc. cit.

[31] Ibidem. Tunurile au fost folosite în primăvara anului 1849 în luptele din jurul Abrudului, împreună cu alte tunuri, din lemn.

[32] Gazeta Transilvaniei, LIV, nr. 131, 1891, p. 2: „Chitanţe”, poziţia 18.

[33] Ibidem.

[34] E. Hulea, op. cit. p. 273.

[35] O măjă cântăreşte între 50 şi 100 kg.

[36] E. Hulea, op. cit. p. 273.

[37] Ibidem. A se vedea şi C. Diaconovich, op. cit., p. 687.

[38] C. Diaconovich, op. cit., p. 687. Rubin Patiţia, Tunurile lui Iancu, în loc. cit.

[39] Gh. Bichicean, op. cit., pp. 68-70.

Răspunzând solicitării, colonelul August raporta Comandamentului din Sibiu că i-a trimis lui Avram Iancu arme și muniție, „cât și 1 tun și 100 de gloanțe de un Pfunt pentru el”. Într-o scrisoare trimisă la 9 martie de un oarecare Ioan cumnatului său, pe nume Ioan, scria că Csany, comisarul ungur, le-a cerut românilor să înceteze lupta garantându-le amnistia, libertate și dreptul la limbă religie. În răspunsul cumnatului său, este inserată și informația că Avram Iancu a adus de la Alba Iulia 700 de puști și tunuri. Această scrisoare poate fi confirmarea documentului anterior.

Ajutorul primit din partea armatei imperiale a fost nesemnificativ, cel puțin în privința tunurilor de care Avram Iancu avea atâta nevoie. Însă românii vor reuși să captureze tunuri de la trupele maghiare, în timpul luptelor. La 20 februarie, după înfrângerea lui Rakoszy la locul numit Fântânile Bedeului sau Curmătura Bedeului, lângă Sălciua, avangarda lui Simion Balint a capturat un tun. În notița din scrisoarea trimisă de V. Fodor lui Avram Iancu, adăugată cu creionul, Balint îl înștiința despre capturarea acestui tun. Nu se poate preciza dacă acest tun a fost folosit în luptă. În cursul lunii aprilie se foloseau încă tunuri din lemn. La 13 aprilie 1849, Balint i-a surprins pe unguri între Turda și Buru, deschizând focul „cu două tunuri de care s-a folosit prima oară în locul acesta”, trăgând de două ori cu fiecare. Către amiaza aceleiași zile s-a reîntors la Cacova Ierii „unde lupta era în toi”, ordonând „să tragă cele două tunuri” și obligând ungurii să se retragă spre Băișoara.

În luna mai s-au mai capturat 4 tunuri. La 6 mai 1849, maiorul Hatvany ocupa Abrudul cu 1300 de insurgenți și trei tunuri. În dimineața zilei de 9 mai, la „consiliul de război” ținut de Avram Iancu cu prefectii Simion Balint, Nicolae Vlăduțiu și tribunul Nicolae Corcheș, s-a hotărât executarea unui atac general asupra lui Emeric Hatvany la Abrud, începând cu ora 15. Tribunul Mihail Andreica, acționând pe direcția principală Cărpiniș - Abrud, i-a cerut lui Avram Iancu un tun, pe care l-a primit și l-a manevrat personal pentru a bombarda orașul. La 19 mai, în sprijinul maiorului Hatvany a fost trimisă compania 6 din Legiunea germană „Cap de mort”, întărită cu 4 tunuri. Lupta decisivă s-a dat la Cerbu. Acolo au participat Nicolae Vlăduțiu, Ioan Ciurileanu și căpitanul Nicolae Rujea, acesta din urmă reușind să „spargă careul” companiei și să captureze cele 4 tunuri. Este posibil ca aceste tunuri să fi fost folosite de Avram Iancu în timpul luptei cu Kemény Farkas, care la 10 iunie ocupase Abrudul. În Raportul său, Iancu menționa că pe la ora 13 au deschis focul cu tunurile, care „au operat cu efect”. După mărturia unui participant la lupte, tunurile cu care s-a tras erau de „6 și 12 funți”, deci calibrul de 90 mm, respectiv 115-120 mm.

În concluzie, tunurile din fier turnate la Bucium aveau calibrul de 6 țoli, adică aproximativ 150 mm, iar tunurile lucrate în aceeași perioadă la Câmpeni, din lemn, erau după modelul celor dintâi și de același calibru. Tunul cu muniția aferentă primit de Avram Iancu în luna februarie 1849 de la colonelul August era de „un pfunt”, adică un tun ușor. După mărturia lui Rubin Patiția, tunurile de 6 pfunzi erau cele turnate din aramă la Câmpeni. Se poate admite, pe baza acestor date, că în luptele din 11 iunie împotriva colonelului Kemény, s-au folosit atât tunurile proprii, cât și cele capturate de la Hatvany, de calibru mai mare.

La 3 iulie 1849 au fost capturate încă 3 tunuri, când, tribunii Fodor și Șerban îl învingeau la Cacova pe maiorul Carol Velici (Velits). Reîntors la 4 iulie cu forțe proaspete, Velici a fost din nou învins, aproape de Tarcău, românii capturând acum 2 tunuri mici și toată muniția. Două zile mai târziu, la 6 iulie, învingându-l pe Paul Vasvary, Nicolae Corcheș a capturat la Fântânele un tun cu toată muniția.

Deși primele date sigure despre capturarea tunurilor sunt din luna februarie 1849, intenția de a captura tunuri de la unguri exista de la începutul luptelor. Într-o scrisoare trimisă lui Avram Iancu la 30 octombrie 1848, Nicolae Bălăceanu îi mărturisea intenția de a ataca un detașament de unguri care intraseră în Țara Zarandului și de a le captura tunurile grele. La 19 aprilie 1849, aflat în zona de luptă de la Zlatna, Ioan Pop îl ruga pe Avram Iancu să-i trimită 300 de „pușcași” pentru ca, împreună cu cei pe care îi avea să atace tabăra ungurilor „într-o noapte” și să captureze tunurile.

Din analiza documentelor și a evenimentelor reiese că Avram Iancu a organizat și coordonat atât fabricarea tunurilor cât și repartizarea lor, în funcție de necesități și solicitări. Este un aspect asupra căruia nu insistăm, el fiind evidențiat implicit din cele prezentate. Un document din 4 iulie 1849, o confirmă: aflat la Gura Ampoitei, Axente Sever a plecat la Avram Iancu, de unde s-a înapoiat cu „un tunuleț cu 12 încărcături”, iar pentru celălalt care îl avea a cumpărat „lafeta și roți” și muniție.

În toamna anului 1849, pentru a se conforma ordinului guvernatorului Transilvaniei, baronul Wolgemuth, la Câmpeni românii au fost obligați să predea armele. O parte dintre tunuri au fost luate de austrieci și duse la Alba Iulia. Tunurile din aramă trebuiau topite și turnate din nou clopote, așa cum rezultă dintr-o scrisoare al lui Avram Iancu, trimisă la 29 octombrie/11 noiembrie unui ofițer austriac[40]. Această scrisoare a fost datată și interpretată diferit în lucrări. Eugen Hulea o datează în anul 1848, trăgând concluzia că turnarea tunurilor a început din toamna aceluși an. Data de 29 noiembrie 1849 indică faptul că este vorba de obligarea lui Avram Iancu de a turna la loc clopotele pentru bisericile de unde a dispus să fie demontate și topite în timpul lunii februarie 1849, pentru a face tunuri.

Pe baza datelor analizate, se poate aprecia că în atelierele de la Bucium și Câmpeni au fost lucrate cel puțin 12 tunuri din lemn și 6 din metal (fier și aramă).

Dacă asupra tehnicilor de lucrare a tunurilor din lemn – sfredelirea trunchiurilor groase de brad ori cireș sau îmbinarea părților scobite în lemn de stejar sau frasin și întărirea lor cu cercuri de fier – nu există îndoieli, asupra celor din metal se poate admite că, în general, au fost utilizate tehnicile cunoscute la turnarea clopotelor, având în vedere că mulți au fost meșteri clopotari.

Despre tunul „Decebal” în oastea lui Avram Iancu

Între tunurile care se consideră a fi fost folosite în lupte de către Avram Iancu, unul face notă discordantă, deoarece nu se încadrează în descrierile contemporanilor evenimentului. Este vorba de așa-numitul „tun Decebal”, prezentat în foarte puține lucrări, fără detalii semnificative și exacte cu privire la proveniență sau la întrebuințarea în luptele din anii 1848-1849. Izvoarele și mărturiile contemporanilor sunt lacunare, iar exegeții revoluției de la 1848 din Transilvania, între care și istoricii militari [42], nu oferă date clare în privința acestui tun.

Primele și puținele relații în legătură cu acest tun datează din anul 1966, când într-o comunicare prezentată la Cluj-Napoca, istoricii N. Cordoș și P. Gyulai fac o primă descriere a tunului numit „Decebal”[43]. O parte dintre aceste date au fost preluate de către Maria Mirel, care în anul 1973 a publicat un studiu despre o serie de obiecte legate de revoluția de la 1848, aflate în colecția Muzeului de istorie a Transilvaniei.[44] Autoarea menționează:

„În patrimoniul Muzeului de istorie a Transilvaniei s-a păstrat decenii de-a rândul un tun de calibru mic (în prezent la Muzeul Național de Istorie din București), pe care registrul de inventar al fostului Muzeu de relicve ale revoluției din 1848-1849 îl menționează la nr. inv. 460 ca aparținând formațiunilor lui Avram Iancu. Pe afetul lui este scris numele „Decebal” și o inscripție versificată, în limba maghiară, care atestă că tunul a fost trimis de la Alba Iulia în tabăra lui Avram Iancu, de unde a fost capturat de honvezi și botezat „Decebal”. Țeava propriu-zisă este confectionată din fier turnat, are o formă tronconică, în interior cilindrică, cu încărcare la gură, cu o lungime de 44 cm, un diametru maxim de 15 cm și o deschidere de 5,5 cm. Țeava are în partea superioară un orificiu pentru fitilul de aprindere. Afetul este din lemn tare, are o lungime de 65 cm și este prevăzut cu două roți având diametrul de 28 cm. Înălțimea tunului este de 38,5 cm.”

[40] Ibidem, pp. 71-72. A se vedea scrisoarea adresată de Avram Iancu ofițerului austriac: ANDJS, Cota L 1-8, 142, pp. 29-30; publicată de S. Retegan în „Vatra” (serie nouă), II, nr. 2/20 februarie 1972, p. 15. Liviu Maior, Avram Iancu. Scrisori, Cluj, 1972, p. 105.

[41] A se vedea și: Colonel (r) dr. Gheorghe Bichicean: Tunul „Decebal” în oastea lui Avram Iancu – mit sau realitate?, publicat în „Revista de istorie militară” nr. 4 (62)/2000, pp. 48-50.

[42] A se vedea în acest sens: Radu R. Rosetti, Un episod din anii 1848-1849 în Transilvania, în Analele Institutului de Istorie Națională, Cluj, IV, 1926-1927, București 1929, pp. 92-97. Silviu Dragomir, Studii și documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848-49, vol. I-II, Sibiu, 1944; Idem, Avram Iancu, ed. a II-a, București, 1968. Horia Ursu, Avram Iancu, București, 1966. Col. L. Loghin, col. C. Ucrain, Aspecte militare ale revoluției din 1848-1849 în Transilvania, București, 1970, Liviu Maior, Avram Iancu. Scrisori, Cluj, 1972. Iosif Sterca Șuluțiu, Biografia lui Iancu, Sibiu, 1897. Eugen Hulea, Despre tunurile lui Avram Iancu, în Apvlm, XX, 1982, p.270. Rubin Pațiția, Tunurile lui Iancu, în Românul, Arad, I, nr.80, 1911, p. 3. Gh. Bichicean, Contribuții privind tunurile în oastea lui Avram Iancu, în Restituiri, vol. II, Deva, 1994, pp. 61-73. Idem: Ateliere și meșteri în lucrarea și turnarea tunurilor, în oastea lui Avram Iancu (1848-1849), în Restituiri, vol. V, Deva, 1997, pp. 49-58.

[43] Materiale aparținând revoluționarilor de la 1848 aflate în colecția Muzeului de istorie din Cluj, comunicare prezentată la sesiunea a III-a a Muzeelor, 21 dec. 1966, pp. 2-3. Îi mulțumesc și pe această cale domnului N. Cordoș, pentru amabilitatea de a-mi fi pus la dispoziție materialele solicitate.

[44] Obiecte legate de revoluția din 1848 în colecția Muzeului de istorie al Transilvaniei, în „Acta Mvsei Napocensis”, X, Cluj, 1973, pp. 735-753.

Este știut că în tabăra lui Avram Iancu se aflau și câteva tunuri capturate „de la inamic”.[45] În atelierele proprii s-au confecționat tunuri din lemn, din fier și aramă.[46] Maria Mirel opinează că „în caracteristicile acestora se încadrează cel mai bine tunul descris de noi” (tunul „Decebal”). Ceea ce nu corespunde, însă, datelor cunoscute.[47] Domnia sa se bazează pe afirmațiile lui Rubin Patiția care, într-un articol din „Românul”[48], descria tunurile confecționate în tabăra lui Iancu ca fiind mici, se puteau încălca „pe câte un cal bun, roțile pe altul” și se transportau ușor”. Într-adevăr, aceste tunuri mici erau extrem de mobile, ușor transportabile în zonele muntoase, iar sistemul lor de tragere era adaptat luptelor în munți: având un unghi de tragere destul de bun (înclinația țevei între 30° și 75°). Avram Iancu a folosit în lupte și așa-zisele „mortiere” (o țeavă scurtă, fixată pe un mic afet de lemn), întrebuințate de obicei pentru trageri la sărbători.

Cu privire la tunul „Decebal”, opinăm că nu este vorba despre un tun turnat în atelierele lui Avram Iancu. Conform datelor cunoscute și mărturiei lui Ion Șuluțiu, țeava tunurilor din metal avea lungimea de un stânjen (cca. 2 m), erau „largi de 6 țoli” (calibrul cca. 150 mm) și grosimea „mai de un țol” (25 mm). Vorbind despre tunurile confecționate din lemn, Ion Ciurileanu spunea și el, că acestea erau „mai lungi decât un stânjen” (țevele fiind strânse cu 12-16 „verigi de fier”).[49]

Putea fi vorba de un tun mic, de cetate, primit de la Alba Iulia? La 19 februarie 1849, Avram Iancu a cerut căpitanului Albert Czirka să intervină pe lângă colonelul August, comandantul garnizoanei Alba Iulia, pentru a primi arme de foc portabile și tunuri[50]. Acesta raporta Comandamentului din Sibiu că a trimis armele și muniția solicitate, precum și un tun și „100 de gloanțe de un pfunt pentru el”. O relație documentară din martie 1849 atestă că Avram Iancu a primit de la Alba Iulia „700 de puști și tunuri”.[51]

Dacă, într-adevăr, ungurii au capturat această piesă, cunoscând modelul tunurilor turnate în atelierele de la Bucium, Abrud și Câmpeni, pare sigur că tunul nu poate face parte dintre cele fabricate în atelierele Iancului, dar putea să provină de la Alba Iulia. Inscripția de pe afetul tunului „Decebal” conduce spre aceeași concluzie. Piesa aflată acum la Muzeul Național de Istorie, în București, expusă în cadrul Secției de istorie modernă, are dimensiunile pe care deja le-am menționat[52], iar în interiorul fălcei stângi sunt inscripționate patru versuri în limba maghiară, care ar dovedi că tunul ar fi fost luat în anul 1848 din cetatea Alba Iulia (*Gy. Fehérvárbol 848-ban kaldettek*) și dat românilor din oastea lui Avram Iancu (*oláhvezétaborában*), de la care l-au luat ungurii (*De ä honvedektöllök elevetek*) după o luptă (*grebálnak kereszteltek*).

Denumirea tunului - **Decebal** - este inscripționată pe fălceaua stângă, în exterior. În lucrarea „Istoria artileriei române”, deși există o fotografie cu tunul și denumirea acestuia[53], nu se face nicio trimitere descriptivă în text, nicio referire la întrebuințarea sa în luptă sau la proveniență și inscripții. Exegeții revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, martorii și participanții, între care George Barițiu (care a descris cu amănunte tunurile), Ioan Șuluțiu, Rubin Patiția și Ion Ciurileanu nu amintesc nici ei acest tun în scrierile lor. Informațiile lipsesc și din memorabilele „Rapoarte” publicate de Ion Maiorescu.[54] Să nu fi știut niciun participant la evenimente, niciun prefect și nici Avram Iancu însuși, nimic despre acest tun?

De aici întrebarea: **a existat acest tun, cu această denumire sau este un mit, propagat de și în mediile maghiare, pentru a ridica într-un fel prestigiul lor militar?** Dacă tunul a fost într-adevăr capturat de la români (acceptând că ar fi fost primit din Alba Iulia), inscripția versificată de pe afet fiind desigur ulterioară, cine și când l-a denumit „Decebal”? Răspunsurile nu pot fi decât ipotetice. Este posibil ca ungurii să-l fi denumit „Decebal”, pentru mai multă credibilitate, făcând apel la acest nume cu mare rezonanță pentru români. S-ar mai putea emite o ipoteză, destul de fragilă însă: din punct de vedere strict propagandistic, denumirea să fi fost atribuită după intrarea tunului în muzeu. Ipoteza ar fi susținută de faptul că în versificația de pe afet ungurii nu au cuprins și numele tunului - „Decebal”.

Este posibil ca informații documentare mai noi, poate folclorul românesc, vor aduce mai multă lumină în privința acestui tun. Deocamdată, rămâne o frumoasă piesă de muzeu și... un mit.

[45] Gh. Bichicean, Contribuții privind tunurile în oastea lui Avram Iancu, pp. 68-70.

[46] Ibidem, pp. 63-69. Idem: Ateliere și meșteri în lucrarea și turnarea tunurilor, în oastea lui Avram Iancu (1848-1849), passim.

[47] Idem, Contribuții privind tunurile în oastea lui Avram Iancu, pp. 65-66, 69.

[48] Rubin Patiția, op. cit., p. 3.

[49] Fragmente istorice din anii 1848-1849, București, 1887, p. 27.

[50] Silviu Dragomir, Studii și documente, I, p. 93, doc. 82.

[51] Ibidem, II, pp. 405-406. Gh. Bichicean, op. cit., p. 68.

[52] În Muzeul Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Rachete „Ioan Vodă” din Sibiu se afla o replică la scala 1:1, a acestui tun. Acesta nu avea însă nicio inscripție în limba maghiară și nici scrisă denumirea „Decebal”.

[53] Edit. Militară, București, 1977 (imagini din interior, pagini nenumotate).

[54] „Două raporturi de ale acelor Prefecți de „Legiuni Românesce”, cari în anul 1848/49 au susținut luptele cu insurgenții unguri până la reintrarea trupelor imperiale în Transilvania, la Sibiu, în 1884.”

AVRAM IANCU ÎN SPRIJINUL MOȚILOR PENTRU DOBÂNDIREA ȘI APĂRAREA DREPTURILOR LEGALE

După Revoluție moții din Apuseni și toți românii ardeleni au continuat să-l considere pe Avram Iancu eroul lor, de la care așteptau sprijin în lupta pentru obținerea drepturilor asupra proprietăților după ieșirea acestora din iobăgie. Era primit cu cinste și respect în târguri și sate, în casele camarazilor lui de luptă.

Autoritățile imperiale au încercat să-l aresteze la 15 decembrie 1849 la târgul de la Hălmagiu, dar a fost salvat de mulțime din mâinile jandarmilor.

La insistențele lui și ale camarazilor săi, în 1852 Franz Ioseph a vizitat Țara moților dar – în ciuda intențiilor – Avram Iancu a refuzat să-l întâlnească, rostind mai mult pentru sine:

„nu mă pot întâlni cu Împăratul hoțoman”.

Eroul moților a continuat să-și ajute conaționali prin petiții către comisiile de măsurători ale loturilor, prin contestări ale deciziilor, prin proteste individuale sau publice.

La 17 august 1852 Avram Iancu a fost arestat la Câmpeni și trimis sub escortă la Alba Iulia unde a fost umilit și molestat de un funcționar. De teama reacției moților revoltați de aceste abuzuri, Iancu a fost mutat la Sibiu unde a fost judecat de urgență, găsit nevinovat și eliberat. Totuși, răul a fost făcut, sănătatea fostului prefect care prin faptele lui și jertfa camarazilor săi a salvat națiunea română din Ardeal dar și Imperiul de la dezastru, a fost pentru totdeauna afectată. A continuat să cutreere munții dint-un loc în altul, însoțit de nelipsitul lui fluier, lipsit de resurse de trai minime și bolnav.

Testamentul său este un monument al dragostei față de poporul său, pentru demnitatea și libertatea căruia a fost dispus să-și dea oricând viața.

În momentele sale de luciditate Iancu spunea adesea:

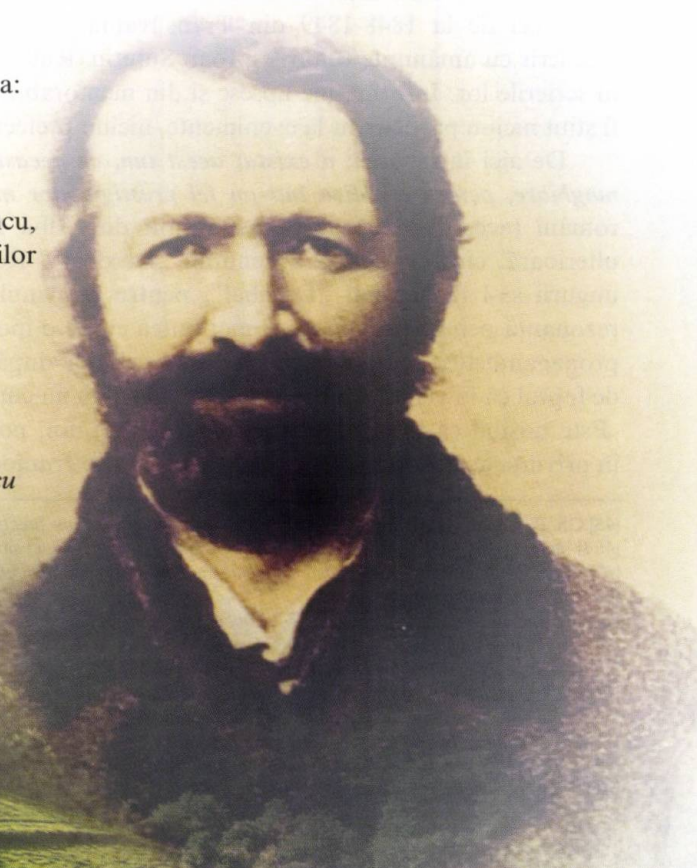
*„Eu nu mai sunt Iancu, eu sunt umbra lui.
Iancu e mort”.*

Istoricii susțin că în ultimii ani din viață Iancu, bolnav, prefera să rătăcească prin satele muntenilor din Apuseni, nedespărțit de fluierul cu care doinea.

Ultima fotografie a lui Avram Iancu

*„Aceste palme brutale
(e vorba de palmele date de
Hohn, supraveghetorul
temniței din Alba-Iulia)
au dat ultimul și fatalul
stimulent, pentru ca negura
nebuliei să învâluie definitiv
creerul lui Iancu. Bărbatul
simțitor și cu inima nobilă
a simțit, că în aceste palme
îi răsplătește brutalitatea
puterii învingătoare
mulțumită aceea, cu care
i-a rămas dator. Aceste
palme au fost față de Iancu
simbolul ingraturii
hâdoase...”*

*Vezi Iancsâ Benedek,
A román nemzetisegi
târekvesek tortenete
es jelenlegi állapota.
II. kotet, Budapest 1899,
Lampel Robert
Wodianer F. es fiaai pag. 800*

În dimineața zilei de 10 septembrie 1872, Avram Iancu a fost găsit mort, cu privirea încremenită spre cer, pe prispa brutăriei (azi muzeu) lui Ioan Stupină, zis Lieber, din Baia de Criș.

A fost îngropat cu funeralii naționale la 13 septembrie în Panteonul Moșilor de la Țebea, jud. Hunedoara, lângă „Gorunul lui Horea”.

La slujba de înmormântare au slujit 36 preoți, în frunte cu protopopii Mihălțanu (ortodox) din Brad și Balint (unit) din Roșia Montană.

În fruntea convoiului funerar păseau foștii comandanți militari ai românilor, care se mai aflau în viață: Simion Balint, Axente Sever, Mihai Andreica, Nicolae Corcheș și Clemente Aiudeanu.

Pentru a anunța moartea sa, clopotele au tras în munți timp de trei zile și trei nopți. Comitetul de înmormântare l-a declarat „erou al națiunii”.

Ceremonialul funebru a început la ora 14, în 13 septembrie, în Baia de Criș, apoi convoiul, care se întindea pe mai mult de 2 kilometri, a pornit spre Țebea. Pe tot parcursul s-a cântat „Marșul lui Iancu” și „Deșteaptă-te, române!”.

*Lângă mormânt, doi foști ostași
în oastea lui Iancu în anul 1919*

*Regele Ferdinand și Regina Maria,
la mormântul lui Avram Iancu, 29 mai 1919*

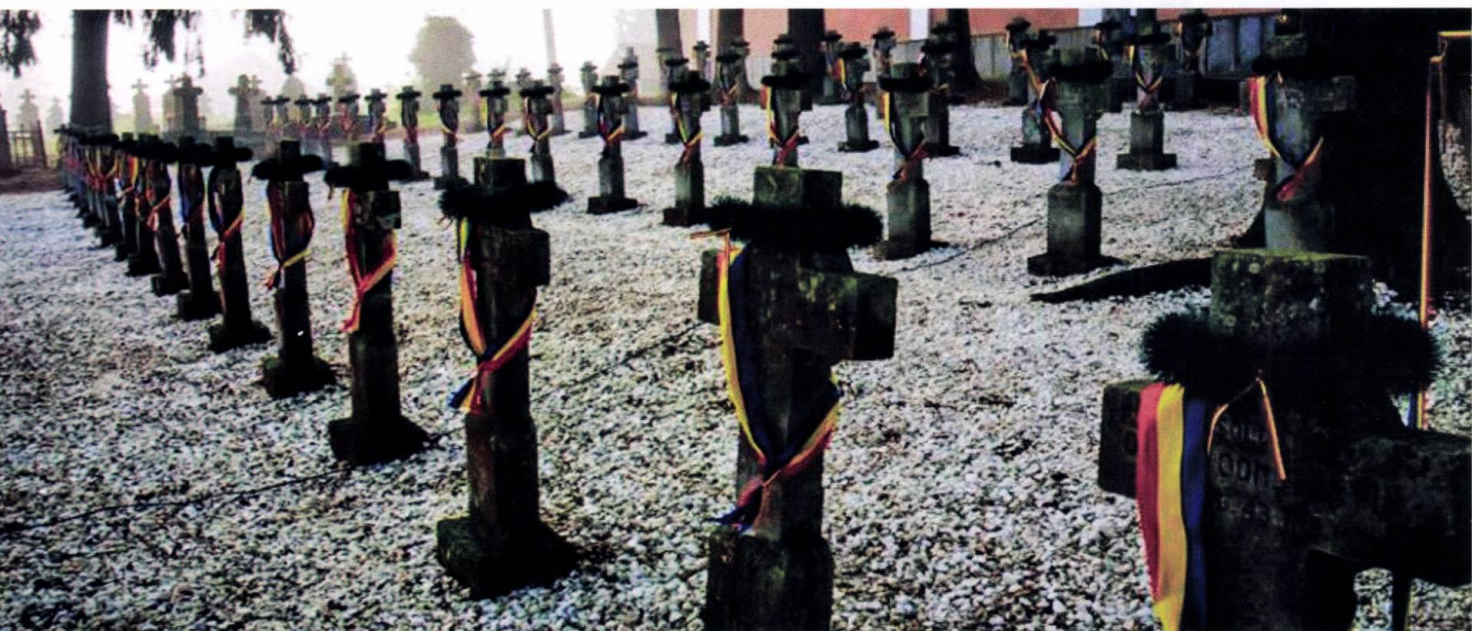

„La un secol de la nașterea lui Avram Iancu, în 1924, națiunea română - care trăia bucuria împlinirii visului ei milenar – l-a omagiat pe eroul revoluționar al românilor prin serbări naționale extraordinare, în prezența Regelui Întregitor și al Reginei Maria.

În pregătirea acestui eveniment deosebit, din inițiativa Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA), cu implicarea recent înființatei Societăți a Mormintelor Eroilor Căzuți în Război (din 1927 Societatea Cultul Eroilor) au fost deshumati 90 de soldați români căzuți în 1916 în luptele de la Petroșani, Vulcan și pe Jiu pentru dezrobirea Ardealului. Au fost reînhumati la Țebea alături de Mormântul lui Avram Iancu pentru odihna veșnică.

Au fost 18 eroi necunoscuți și 72 de soldați ale căror nume erau cunoscute. Dispunerea mormintelor acestora s-a făcut pe o alee, astfel încât numărul rezultat să formeze 1872, exact anul în care Avram Iancu a fost înmormântat lângă vechea bisericuță de lemn din Țebea. Pe partea dreaptă a aleii se află mormintele cu 15 cruci „albe”, iar pe partea stângă cele 72 de morminte „cu nume”, cărora li se alătură alte trei cruci „albe”. ”[1].

[1] Daniel Iancu, „Mormintele soldaților din cimitirul Țebea”, în: *Glasul Hunedoarei*, 25 octombrie 2018.

Crucile ostașilor eroi din Cimitirul de la Țebea

Amplasarea crucilor este realizată pe cinci rânduri. Numele eroilor cunoscuți care stau alături de Mormântul eroului Avram Iancu sunt:

„Ilie”, „Stan”, „Micuț P. Stan”, „Stan Vasile”, „Rosan Stoian”, „Tulci Ioan”, „Udrișta Gheorghe”, „Ulicea Dumitru”, „Ioniță Vlad”, „Vație Lazăr”, „Voinea Gheorghe”, „Stan Gheorghe”, „Samoiu Constantin”, „Rasu Ilie”, „Racoviță Nicolae”, „Popa Marin”, „Bănăveanu Marincu”, „Podan Nicolae”, „Nica Petru”, „Păun Petru”, „Pătran Dumitru”, „Pârnu Ioan”, „Preduți Ilie”, „Opriș Gheorghe”, „Petcu Oprea”, „Nedelcu Oprea”, „Minea Marin”, „Petre Ganea”, „Oprea Constantin”, „Holub Gheorghe”, „Marin Ilie”, „Ionel Gheorghe”, „Ioniță Grigore”, „Chiurușan Ilie”, „Lungu Gheorghe”, „Guță Marin”, „Matei Marin”, „Ha...”, „Roiba Marin”, „Mihalache Ion”, „Murariu Nistor”, „Murgoci Ioan”, „Năstase Dumitrache”, „Nedelcu Alexa”, „Dima Dumitru”, „Gorocel Zamfir”, „Cocenian Constantin”, „Gheață Constantin”, „Ganea Glicer”, „Fălcoai Constantin”, „Floarea Constantin”, „Filiponi Nicolae”, „Dasace Costache”, „Dumitrache Petre”, „Eoceș Constantin”, „Cazacu Constantin”, „Carastoica Petre”, „Cioba Haralambiu”, „Curina Constantin”, „Popescu Nicolae”, „Andrei Ilie”, „Andrei Luță”, „Antoni Ilie”, „Băicuți Constantin”, „Andoni Gheorghe”, „Răzoiu Petru”, „Buzova Ilie”, „Boreșan Dumitru”, „Bimban Dumitrache”, „Nicu Chiriță”, „Lăpădat Ilie”, „Chiriță Constantin...”

Serbările din 1924 organizate de Casa Regală a României la 100 de ani de la nașterea lui Avram Iancu

„Vin Moșii! Regina e mișcată, ea privește în zare și tresare la chiuiturile necurmte ale falnicilor strănepoți ai lui Avram Iancu. Călări cu toții, chipeși, ei trec împreună cu femeile lor venite să vadă pe împărătița română, cum îi zic aproape toți cei de aici suveranei noastre. În mijlocul Moșilor, un tun din lemn de cireș relicvă sfântă păstrată din timpul lui Avram Iancu defilează și el. E străbunul falnicei artilerii care urmează în sunetul goarnelor și în pasul cailor de o frumusețe rară ai armatei din întreg Ardealul.”

Ziarul Dimineața, apărut la București

<http://www.clujinsider.ro/2018/01/11/cu-suveranii-prin-ardeal-note-si-impresii-din-presa-din-1919>

Sursă foto: Pagina de socializare a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”

„După-amiază, o frumoasă plimbare cu mașina la casa care i-a aparținut lui Avram Iancu, unul din cei mai iubiți eroi naționali din epoca modernă, un țăran simplu care a încercat să obțină libertăți pentru poporul său oprimat și care sfârșise cu mintea răătăcită, pentru că nici una din promisiunile care i se făcuseră nu a fost ținută. El și-a petrecut ultimii ani cutreierând pe toate cărările cu un fluier, un pribeag ce nu-și găsea locul nicăieri și care își cânta melancolicele sale doine ca să-și aline suferința inimii. Zona este absolut splendidă, iar bucuria emoționantă a țăranilor la vederea noastră te mișcă până la lacrimi de recunoștință.”

Regina Maria, Însemnări zilnice, Miercuri, 28 mai 1919, Turda, Câmpeni

AVRAM IANCU ÎN MEMORIA NAȚIUNII ROMÂNE

„Cea dintâiu datorie a noastră față de figura eroică și tragică a lui Avram Iancu e să-l scoatem din negurile unei legende neclare și naive pentru a fixa istoric 'ce a fost el în adevăr, care au fost intențiile și acțiunile sale, ce legături și-a creat el în timpul când - cărturarii făcând obișnuita diplomație prin orașe - el singur eră, cu prețul vieții sale, represintantul luptător cu armele, deși pregătirea lui era aceea a unui avocat, pentru drepturile poporului său”.

Nicolae Iorga

„Nu vă chem să osândiți,
Nu vă chem să asupriți
Ci vă cer eroi să fiți
Țara voastră s-o păziți!
dreptul altuia nu luați
Dar pe-al vostru-l apărați...
Noi nu vrem să atacăm
Pe nimeni nu supărăm,
dar când uită cineva
Că-i dator ca să ne dea
Și vine-n casă la noi
Cu potcă și tărăboi.
Apoi oameni slabi am fi
dacă nu i-am ști primi!”

Nicolae Iorga, savantul căruia nimic nu-i putea scăpa, remarcă într-un articol din revista Neamul românesc, nr.2, februarie 1933, că: „dintre toți eroii noștri, acela care s-a bucurat de cea mai largă popularitate, în legende și mai cu osebire în lirica populară, rămâne Avram Iancu”.

Creația populară este o dovadă a personalității lui și a înrâuririi pe care a avut-o asupra celor mulți. Doine, balade, cântece de vitejie au fost adaptate, ori special create, pentru Iancu și interpretate cu patos, arătându-i aspirațiile, lupta pentru cauza dreaptă a românilor, vitejia eroului. Îi plăcea să fredoneze un cântec dedicat lui Horea, dar care mai târziu s-a transformat în Cântecul Lui Iancu, cunoscut tot mai mult sub varianta „Moșul din Ardeal”, cu un început doinit, apoi cu accelerări în genul învârtitei:

„...Iancu mai trăește, dar cu inima frântă, cu suflet sdruncinat, — par'că el singur ar fi fost menit de soarte spre a îneca în sinul său durerile seculare ale unei națiuni, — par'că el singur ar fi fost ales de providință spre a suferi pentru întreaga națiune română. Iancu mai trăește, și suvenirea lui va trăi etern în sânul poporului român, câmpurile și munții Transilvaniei vor resuna pururia de cântecele create pentru glorificarea faptelor sale, — și tradițiunea va vorbi cu admirație din generațiune în gene rațiune strănepoților despre — Eroul munților în 1848.”

Iosif Vulcan, Panteonul Român.

Portretele și biografiile celebrităților române. Tomul I.

Pesta 1869,

tiparul lui Alesandru Kocsi pag. 75-6

„Foaie verde de pe deal
Eu sunt Moșul din Ardeal
Păumașul codrilor
Crăișorul munților.
Foaie verde lăcrimioară
Am un dor la inimioară.
Dorul țării mă topește
Dușmanul o prăpădește.
Vântul bate, ploaie, ninge,
Inima-n mine se frânge
Că-n robia dușmănească
Piere viața românească.”

TRĂIASCĂ DUHUL LUI IANCU!

Marșul lui Iancu este un cântec patriotic românesc, apărut în timpul evenimentelor revoluționare din anul 1848. A fost publicat pentru prima oară în forma în care îl cunoaștem azi pe data de 12 decembrie 1849, de către George Barițiu. Cântecul, devenit aproape „imn național” al românilor ardeleni, a fost pus pe melodie de către Nicolae Begnescu, tribun în Legiunea Auraria Gemina, condusă de însuși Avram Iancu.

Marșul lui Iancu

*Astăzi cu bucurie
Românilor veniți
Pe Iancu în câmpie
Cu toți să-l însoțiți
Spălați armele voastre
Degrabă s-alergăm
Din locurile noastre
Pe dușmani s-alungăm.*

*Iancule mare,
Bravule tare
Cu noi să fii
Tu însoțește
Și însuflețește
Pe ai tăi fii.*

*Optzeci de oi despoaie
Și prin frigări le pun
De fluier, de cimpoaie
Pădurile răsun.
Românii se așează
Pe lângă un mare foc,
Și Iancu ospătează
Cu dâșii la un loc.*

*Iancule mare,
Bravule tare
Cu noi să fii
Tu însoțește
Și însuflețește
Pe ai tăi fii.*

*Sunt gata. Stau cu toții
Să se coboare-n văi
Să izgonească hoții
Și-a neamului călăi.
Iancu merge înaintea
Pe un cal cu ager curs
Iar peste îmbrăcăminte
Purta piele de urs.*

*Cine a sta-n cale
Iancului mare
Și brav român,
Fulger și trăznet
Peste a lui creștet,
De la români.*

*Iată-i voioși porniră
Românii cei voinici
Ca lanțul se înșiră
Pe a munților poteci
Nevestele cu jale
Privindu-i lăcrimând
Îi urmăreau pe vale
Cum se duceau cântând.*

*Cine a sta-n cale
Iancului mare
Și brav român,
Fulger și trăznet
Peste a lui creștet,
De la români.*

„Numele lui Avram Iancu a devenit în curând un simbol puternic al libertății naționale, încât declararea sa oficială drept Erou al Națiunii Române, în 17 noiembrie 2016, a reprezentat doar validarea unui adevăr incontestabil.”

Preafericitul Daniel, Patriarhul României

Mormântul lui Avram Iancu, Țebea, Jud. Hunedoara. Foto: Zaharia Romică (Roza Zah)

Avram Iancu își doarme somnul de veci la Țebea, vegheat de gorunul înaintașului său, Horea, principalul conducător al răscoalei de la 1784. Foto: Zaharia Romică (Roza Zah)

Paginile revistei România Eroică - număr omagial Avram Iancu, crăișorul munților, erou între eroii neamului recompun realitatea unui timp în care românii au dat măsura valorii lor cu nimic mai prejos decât a altor popoare europene și au afirmat vocația lor către o viață trăită în demnitate și onoare, pe măsura trecutului măreț de care au fost întotdeauna mândri.

Tribunul-erou Avram Iancu rămâne totdeauna în conștiința românilor de pretutindeni ca unul dintre cei mai devotați fii ai neamului.

PANTEONUL MOȚILOR

„Unicul dor al vieții mele este să-mi văd națiunea mea fericită, pentru care după puteri am și lucrat pînă acum, [cu] durere, fără mult succes, dar tocma acum cu întristare văd că speranțele mele și jertfa adusă se prefac în nimica. Nu știu cîte zile mai pot avea. Un fel de presimțire îmi pare că mi-ar spune că viitorul este nesigur. Voiesc dară și hotărît să dispun ca după moartea mea toată averea mea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii și întru ajutorul înființării unei academii de Drepturi, tare crezînd că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii noi. Câmpeni, 20 decembrie, Avram Iancu, avocat“.

Testamentul lui Avram Iancu

DIRECȚIA GENERALĂ MANAGEMENT RESURSE UMANE

dmru.mapn.ro

Țintește sus, FII CEL MAI BUN!

recrutare mapn.ro

www.facebook.com/RecrutareMapn

Neamul este etern prin Cultul Eroilor!
Nicolae Iorga